

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

33E JAARGANG

WOENSDAG 8 SEPTEMBER 1948

No. 1635

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries;
J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).*

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË:

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen; R. Vandeputte;
F. Versichelen.*

*Gegevens over adressen, abonnementen enz. op de laatste
bladzijde van dit nummer.*

INHOUD:

	Blz.
De artikelen van deze week	703
Sommaire, summaries	703
Amerikaans-Nederlandse industriële samenwerking door <i>Mr H. Albarda</i>	704
Het Europese Herstel Programma en de internationale taak der vakbeweging door <i>H. Oosterhuis</i>	706
De recente ontwikkeling der Belgische loonpolitiek door <i>Jean Leclercq</i>	709
De jongste ontwikkeling in de export van onze ka- toenen manufacturen (I) door <i>Dr W. T. Kroese</i> ..	710
Aantekeningen:	
Europa: Oost en West	713
Het pond en de dollar	713
London Letter door <i>Harold Wincott</i>	714
Internationale notities:	
Het Belgische woningbouwprogramma	716
Ontvangen boeken en brochures	716
Geld- en kapitaalmarkt	716
Statistieken:	
Bankstaten	717
Werkloosheid in Nederland	718
Werkloosheid in België	718
Stand van 's Rijks Kas	718
Enige indexcijfers van de industriële productie in België	718
Enige indexcijfers van de industriële productie in Neder- land	719
In- en uitvoer van Nederland	719
In- en uitvoer van België	719
Indexcijfers van lonen volgens regelingen in Nederland ..	719
Kolendispositie van België	719

DEZER DAGEN

Familiefeest in Nederland. Wie, een ogenblik uit de kring tredend, over de grenzen naar buiten keek, kon soms eenzelfde haast genoeglijke huivering niet onderdrukken, als men kan gevoelen 's winters in een gezellig huis, ergens in de polder. Maar in Nederland was het goed; de burgerij draafde naar de bezienswaardigheden juichensgereed. Op het hoogtepunt van het feest, zoals het in een goed samen-zijn past, viel de ernst van een levend woord. Het was de schone feestgave van de jonge Koningin, die, hoogste vondst van de klassieke wijsheid, zichzelf getrouw bleef. Het familiefeest werd plechtigheid; de inhuldiging, hul-diging.

Zo werd in Nederland in 1948 de Kroon overgedragen en aanvaard op een wijze, die, wie het hoorde of zag, iets meegaf van zuivere trots en vertrouwen. Wij zullen het nodig hebben.

Aan het einde van de regeringsperiode van Koningin Wilhelmina stonden de Staten-Generaal voor de beslissing over het ontwerp tot wijziging van de Grondwet. Hoe dacht men over de grondvorm, waarboven de Kroon zou prijken? Twee meningen vooral stonden tegenover elkaar. „Het einde zal de last dragen”, is de ene; „Het einde kroont het werk”, de andere. „Finis coronat opus”, aldus oordeelde meer dan de vereiste meerderheid van de volks-vertegenwoordiging; de grondwetwijziging werd aanvaard als een noodzakelijke stap, wilde een goed einde bereikbaar blijven. Koningin Wilhelmina tekende het goedgekeurde ontwerp, daags vóór haar aftreden, als sluitstreep onder haar bewind.

Wat heeft Nederland, tot het huisgewaad teruggekeerd, te redderen? In belangrijkheid steekt geen probleem het Indonesische naar de kroon. „Facile princeps”, vanzelf sprekend als eerste, — als zorgenkind — komt de Republiek. Wat daar gebeurt, wordt duidelijk; wat gebeuren zal, niet.

Zo ook voor Duitsland. In de afgelopen dagen, toen niemand in Nederland zich daarom wenste te bekreunen, scheen bovendien het traditionele „met welslagen be-kroond” te gelden voor de Moskouse onderhandelingen. Thans zouden de locomotieven, die het einde van de blok-kade van Berlijn aankondigen, onder stoom staan, maar de verhitting op andere punten is heviger en minder belovend. Wel zal de Staat West-Duitsland zijn bestaan beginnen, wel sloot Nederland een uitgebreid handelsverdrag met Bizonia, maar de ondergrond blijft week; het is er verre van dat de kap op het dak staat.

Intussen gaat het plaatsverwisselen in de trieste stoet der Franse eerste ministers en voormalige eerste ministers voort. Moeten zij niet de indruk krijgen, als telkens opnieuw de vraag wordt gesteld, wie tot 's lands bestuur zal aan-treden, dat zij met de narrenkap worden getooid? Droef bestel voor een historische democratie, droef bestel, óók voor de Westelijke Unie. „Moed, en nog eens moed”: het zijn woorden van een Frans parlementariër; in Ne-derland vraagt men er ook beleid en trouw bij.

De betekenis van het sparen in Nederland,
Engeland en de Verenigde Staten

wordt uitvoerig belicht in de binnenkort
verschijnende September-aflevering van het

Economisch- Statistisch Kwartaalbericht

Research uitgave van
het Nederlandsch Economisch Instituut
Jaarabonnementen f 6,50
voor abonné's E.-S.B. f 5,—
Telefoon 38340, Rotterdam
Giro no. 8408

Ook voor Beschikbare Krachten is een annonce in
„Economisch-Statistische Berichten” de aangewezen
weg. Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons
bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het
nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Instituut voor Sociale Wetenschappen
Nieuwe mondelinge cursussen

NED. en IND. RECHT (univ. ex.)
M.O. ECONOMIE
MODERNE BEDRIJFSADM.

De cursussen worden gegeven: *Economie*: 's-Graven-
hage, Rotterdam, Amsterdam, Arnhem, Eindhoven,
Groningen, Haarlem, Heerlen, 's-Hertogenbosch,
Hilversum, Leeuwarden, Leiden, Tilburg en Utrecht.

Ned. en Ind. Recht: Amsterdam en 's-Gravenhage.

Moderne Bedrijfsadministratie: 's-Gravenhage, Rotter-
dam, Amsterdam, Utrecht, Haarlem, Leiden en Arnhem.

Prospectus en inlichtingen:

's-Gravenhage, Wassenaarseweg 39 d, Tel. 775382

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

ROTTERDAMSCHER
BANK

225 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

FINANCIERING
VAN
IMPORT-
EN EXPORT-
TRANSACTIES

Behandeling van alle
bankzaken

* *

Bezorging van alle
assurantiën.

R. MEES & ZONEN

BANKIERS EN ASSURANTIE-MAKELAARS

AMSTERDAM · ROTTERDAM · 'S-GRAVENHAGE
DELFT · SCHIEDAM · VLAARDINGEN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK.

Mr H. Albarda, *Amerikaans-Nederlandse industriële samenwerking.*

Aantrekking van buitenlandse en met name Amerikaanse investeringen in onze industrie stuit op vele moeilijkheden: de politieke en economische situatie in Europa, de economische ontwikkeling in Nederland, onze economische en fiscale politiek, het gebrek aan ervaring met een dergelijke aantrekking. Inzake de algemene Europese situatie kan Nederland natuurlijk weinig doen. Zelf moet het echter paraat zijn, daar een vrij snelle opklaring van de politieke hemel altiids mogelijk is. Buitenlandse ondernemers zijn vooral geïnteresseerd in de mate van vrijheid van het bedrijfsleven, de mogelijkheid van nationalisatie, de belastingdruk en de sociale wetgeving. In het algemeen moeten de in Nederland geldende maatregelen aan de buitenlandse ondernemers zo helder mogelijk samenvattend worden uiteengezet, terwijl ze tevens zo soepel mogelijk moeten worden toegepast.

H. Oosterhuis, *Het Europese Herstel Programma en de internationale taak der vakbeweging.*

De vakbeweging der E.H.P.-landen heeft zich in een tweetal conferenties te Londen — in Maart en in Juli jl. — beziggehouden met het vraagstuk van Europa's economisch herstel in het kader van het Marshall-plan. In beide conferenties was de achtergrond der discussies de overtuiging, dat de economische toestand van Europa verontvondend is, dat het kort dag is, en dat de vakbeweging in het herstelproces een belangrijke taak heeft te vervullen; vastgesteld werd, dat de Amerikaanse hulpverlening geen onaannemelijke voorwaarden bevat inzake inmenging in binnenlandse aangelegenheden. Inmiddels ziet de vakbeweging in de hulpverlening meer dan een tijdelijke maatregel; zij houdt het oog gericht op duurzame economische samenwerking in Europa ook na Juni 1952.

Jean Leclercq, *De recente ontwikkeling der Belgische loonpolitiek.*

Eind 1947/begin 1948 waren er voor de Belgische loonpolitiek twee bepalende elementen, nl. de hoge kosten van levensonderhoud en het einde van de hoogconjunctuur. In verband hiermede kwam op de Nationale Arbeidsconferentie van Maart jl. naar voren, dat de door de werknemers gevraagde algemene loonsverhoging van 5 pCt niet aanvaardbaar was. Dit standpunt wordt momenteel nog ingenomen; het loonprobleem is thans in handen van paritaire commissies, die bedrijfstaksgewijze rechtekking van het loonpeil ten doel hebben. De beslissingen der commissies worden door de Overheid gecontroleerd.

Dr W. T. Kroese, *De jongste ontwikkeling in de export van onze katoenen manufacturen (I).*

Het is momenteel nog niet mogelijk om een voorspelling te doen omtrent de wijze, waarop Nederland zich in de naaste toekomst op de internationale manufacturenmarkt zal handhaven; gedetailleerde kostprijsgegevens uit de verschillende met ons concurrerende landen zijn niet beschikbaar. Wel is het mogelijk om, zonder oogmerken van prognose, de huidige situatie onder katoenindustrie te analyseren. Vast te stellen is, dat deze industrie nog in het stadium der rehabilitatie verkeert. De deviezenbehoefte voor machines in de katoen-, linnen- en rayonindustrie belopen voor 1948 f 36,2 mln. Een moeilijkheid is, dat ruim 45 pCt van de door Twente en Brabant benodigde valuta tot de „hard-currency”-categorie behoort. Wat de grondstoffen betreft: ruwe katoen komt voor minstens 60 pCt uit dollargebieden; katoenen garens lijden onder het uitvallen van Engeland als historisch leverancier, waardoor eveneens de deviezenpositie wordt belast.

SOMMAIRE.

Mr H. Albarda, *La coopération industrielle entre les Pays-Bas et les Etats-Unis.*

Les investissements américains d'après guerre aux Pays-Bas ne sont pas encore considérables. Aussi une extension est désirable et parfaitement réalisable. Mais il est d'une importance primordiale que le régime de politique économique actuellement en vigueur aux Pays-Bas soit clairement et méthodiquement expliqué aux américains, et que son application fasse preuve d'une certaine souplesse.

H. Oosterhuis, *Le Programme de Redressement de l'Europe et le rôle international des syndicats.*

Le mouvement syndical des Pays Marshall a accueilli favorablement, pendant les deux conférences de Londres, l'entrée en vigueur du P.R.E. comme une condition importante du redressement économique de l'Europe et s'est déclaré prêt à y donner toute sa collaboration.

Jean Leclercq, *L'évolution récente de la politique des salaires en Belgique.*

La base de la politique belge des salaires consiste actuellement dans la conviction qu'une augmentation générale des salaires est indésirable, vu que la conjoncture de prospérité est passée. Toutefois un ajustement des salaires, dans certaines branches, qui manifestent un retard par rapport à ceux payés dans les autres industries, doit être réalisé.

Dr W. T. Kroese, *L'évolution récente de l'exportation néerlandaise de l'industrie cotonnière.*

L'industrie cotonnière néerlandaise se trouve toujours dans le stade de redressement. Les dernières entraves à l'exportation ne furent supprimées qu'à la fin de 1947. Le problème le plus important est celui des devises. En effet, l'industrie cotonnière dépend de la zone dollar, tant en ce qui concerne l'acquisition des machines que l'achat des matières premières.

SUMMARIES.

Dr H. Albarda, *Industrial co-operation between the United States and the Netherlands.*

Up to now postwar American investments in the Dutch industry have been rather small. A considerable increase would be both desirable and possible. An important condition for such an increase is that Americans get a clear picture of the principles of the present Dutch economic policy. In addition the existing Government controls would have to be applied as smoothly as possible.

H. Oosterhuis, *E.R.P. and European Trade Unions.*

During two London conferences the trade unions of the E.R.P.-countries have applauded the coming into operation of E.R.P. They are ready to give their full support to this attempt at securing European economic recovery.

Jean Leclercq, *Recent developments in Belgian wages policy.*

Postwar economic prosperity in Belgium seems now to belong to the past. Therefore the main principle of wages policy is that general wage increase are impossible. There is, however, every reason for an adjustment of those wages which are lagging behind in comparison with other branches of industry and trade.

Dr W. T. Kroese, *The Dutch export of cotton goods (I).*

The Dutch cotton industry finds itself still in the phase of rehabilitation. Only in the last months of 1947 all export restrictions were abolished. The most important problem is the dollar scarcity. Both machineries and raw materials (raw cotton and cotton yarns) have to be imported mainly from the dollar area.

AMERIKAANS-NEDERLANDSE INDUSTRIËLE SAMENWERKING.

Nederland was tot de jongste oorlog een kapitaalcrachtig land, dat in de middelenbehoefte van Overheid en bedrijfsleven over het algemeen gemakkelijk kon voorzien en bovendien in staat was in belangrijke mate kapitaal te exporteren.

Aan het aantrekken van buitenlands kapitaal bestond zodoende weinig of geen behoefte. Stichting van ondernemingen of deelneming daarin door buitenlanders kwam van tijd tot tijd voor, doch deze directe investeringen hadden geen grote omvang aangenomen. Zij kwamen voornamelijk van Duitse en Belgische, daarnaast ook een enkele maal van Engelse en Amerikaanse zijde. Het initiatief voor deze directe investeringen ging in de regel uit van de buitenlandse belanghebbenden en de nodige stappen werden door hen zelf genomen. Dit kon ook gemakkelijk, omdat zich bij de vestiging van een onderneming destijds weinig problemen voordeden. De belastingdruk was laag, stichting en uitbreiding van fabrieken waren niet aan vergunning onderworpen en het betalingsverkeer met het buitenland was vrij. Men behoefde bij het overwegen van de vestiging van een fabriek in Nederland dus vrijwel uitsluitend aandacht te besteden aan de bedrijfs-economische aspecten daarvan.

Hoewel men in die tijd, vooral met het oog op de werkloosheid, de vestiging van buitenlandse bedrijven in Nederland in de regel zeker gaarne had gezien, kan niet gezegd worden, dat systematisch werd getracht die vestiging te bevorderen. Waarschijnlijk lag hieraan bewust of onbewust de redenering ten grondslag, dat het particuliere initiatief voldoende actief was om de mogelijkheden, die zich op industrieel gebied voordeden, te benutten. Hoewel deze redenering zeker niet geheel juist was (het kan niet worden ontkend, dat het particuliere initiatief van tijd tot tijd kansen ongebruikt heeft gelaten), paste zij in de geest van de tijd en werd zij dikwijls door de feiten gerechtvaardigd. Immers, bij de toenmalige relatieve overvloed aan goederen en de daarmee gepaard gaande scherpe concurrentie was het zeker niet zo, dat de winstmogelijkheden voor het opscheppen lagen. Men moest zich met een nieuw bedrijf met moeite een plaats veroveren en bij de onvermijdelijke kinderziekten, welke een dergelijk bedrijf altijd heeft door te maken, betekende dat in de regel een lange periode van onvoldoende rentabiliteit of van verlies. Zeker werden van tijd tot tijd door de ontwikkeling der techniek grote winstkansen geboden (men denke bijv. aan kunstzijde, gloeilampen, radio-toestellen en, wat Nederlands-Indië betreft, aan de aardolie), maar ook in die gevallen was het risico niet gering. Dit risico vloede in de eerste plaats voort uit de snelle ontwikkeling der techniek, welke een voortdurende aanpassing van de productiemethoden en vernieuwing van het machinepark nodig maakte; in de tweede plaats uit de grote, soms „goldrush"-achtige concentratie van de ondernemersactiviteit op de nieuwe, veelbelovende takken van bedrijf, welke dikwijls leidde tot te sterke uitbreiding der productiecapaciteit en zodoende tot heftige terugslagen. De geschiedenis der grote ondernemingen legt daarvan dikwijls sprekend getuigenis af. Men behoeft bijv. slechts het Gedenkboek van de Koninklijke, dat tevens een beeld geeft van de ontwikkeling der aardolienijverheid in haar geheel, er op na te slaan, om te zien welke ups en downs werden meegemaakt vóór een meer stabiele basis bij de exploitatie van nieuwe ondernemingen op dit terrein was verkregen.

Gevolgen van de jongste oorlog.

Door de Tweede Wereldoorlog is de situatie in ons land, evenals in verschillende andere landen, sterk veranderd. Onze industrie heeft door vernietiging en achteruitgang veel geleden; zij is op vele punten bij de ontwikkeling der

techniek achtergebleven en door het uitvallen van Duitsland als leverancier van vele halffabrikaten, eindproducten, machines en gereedschappen zijn de hiaten in het industriële apparaat sterk en de dag getreden. Mede door de grote achterstand in de goederenvoorziening zijn dus wel tal van nieuwe mogelijkheden tot uitbreiding van oude en stichting van nieuwe bedrijven ontstaan. Hierbij stuiten wij echter op gebrek aan de voor de invoer van machines, grondstoffen etc. nodige deviezen, terwijl dikwijls de nodige kennis en ervaring t.a.v. nieuwe technische vindingen ontbreekt. Wat ligt dus meer voor de hand dan te trachten kapitaal en „know how" van elders, vooral natuurlijk van de Verenigde Staten, te importeren.

Aan een ieder, die iets meer weet van buitenlandse financiering, zal het echter bekend zijn, dat zulks zelfs onder normale omstandigheden gemakkelijker is gezegd dan gedaan, en het behoeft geen betoel, dat de moeilijkheden onder de abnormale na-oorlogse onstandigheden nog veel groter zijn.

Deze moeilijkheden zijn een uitvloeisel van de politieke en economische situatie in Europa, de economische ontwikkeling in Nederland en de wijzigingen in onze economische en fiscale politiek. Daarnaast — doch dat is van minder betekenis — beschikte men aanvankelijk niet over een apparaat en de nodige ervaring om buitenlandse investeringen aan te trekken.

Wij willen een en ander hier de revue laten passeren en nagaan of en in hoeverre de problemen, samenhangend met het aantrekken van buitenlandse investeringen, opgelost of oplosbaar zijn, m.a.w. of het economisch klimaat van ons land daarvoor gunstig genoeg is.

Het is goed hierbij onderscheid te maken tussen problemen voortvloeiend uit de algemene politieke en economische verhoudingen in Europa en die voortvloeiend uit specifiek Nederlandse omstandigheden.

Aan de oplossing der eerste kan Nederland helaas slechts weinig doen en het zijn zonder twijfel juist deze, die op het ogenblik een ernstige handicap voor directe investeringen van buitenlandse zijde vormen. Zolang Europa nog onderhevig is aan voortdurende politieke spanning en de economische toestand nog van die aard is, dat de Verenigde Staten op grote schaal hulp moeten verlenen, vormt geen enkel Europees land een aantrekkelijk terrein voor investering van kapitaal door ondernemers en particulieren, ook niet een land als Nederland, waarvan de binnenlandse politieke en economische ontwikkeling sedert de oorlog de toets der vergelijking met die van verschillende andere landen met glans kan doorstaan. Immers, geen enkel Europees land zal zich aan de gevolgen van een catastrofale ontwikkeling der politieke situatie kunnen onttrekken en verdere achteruitgang van de economische toestand in bepaalde Europese landen sleept de andere landen mee in de moeilijkheden. Ook al weet de ondernemer in de Verenigde Staten, dat het ene Europese land er minder slecht voorstaat dan het andere, toch zal hij redeneren, dat de risico's, die men in de Europese landen loopt, in wezen vrijwel gelijk zijn.

Ons land doet wat het kan om mede te werken aan een verbetering van de politieke en economische verhoudingen (wij wijzen in dit verband op de Benelux en op de intensieve deelneming aan de West-Europese economische samenwerking), maar het legt als kleine mogendheid slechts een bescheiden gewicht in de schaal. Men moet dan ook maar hopen, dat de grote mogendheden er in zullen slagen tot een redelijke oplossing van haar geschillen te komen, zodat daardoor althans het economische herstel niet meer wordt belemmerd.

In het licht van het bovenstaande zou men geneigd zijn om de specifieke Nederlandse problemen te laten rusten op grond van de overweging, dat bestudering en oplossing daarvan weinig zin heeft, zolang de algemene Europese niet zijn opgelost. Dit is echter in hoge mate onverstandig te achten. Immers, de politieke ontwikkeling heeft een

sterk dynamisch karakter. Dit impliceert, dat een vrij snelle opklaring van de politieke hemel mogelijk is en zulks dwingt ons om op het gebied der investeringen van buitenlanders paraat te zijn. Bovendien komt het mij voor, dat buitenlandse, inzonderheid Amerikaanse particuliere investeringen, goed aansluiten op de indrukwekkende E.R.P.-hulpactie, waarvan ook ons land de voordelen geniet. Alles, wat bevorderlijk is om de weg voor die investeringen te effenen, verdient dan ook te worden onderzocht en te worden doorgevoerd. Het is met het oog hierop gelukkig, dat van een min of meer passieve instelling tegenover de economische reconstructieplannen, welke door Amerikaanse zakenlieden in ondernemerskringen van sommige landen van Europa wordt geconstateerd, in ons land niets te merken valt.

Moelijkheden voor buitenlandse investeringen en hun bestrijding.

Wat de economische ontwikkeling van Nederland en de invloed daarvan op de bereidheid van buitenlanders tot investering betreft, valt op te merken, dat daaraan zowel goede als slechte kanten zitten. Ons land heeft na Mei 1945, toen de toestand er allerzwartst uitzag, getoond te kunnen aanpakken en grote moeilijkheden te kunnen overwinnen. Er zijn echter, zoals ook in de regeringsverklaring van het nieuwe Ministerie duidelijk is gezegd, nog steeds ernstige moeilijkheden, die wij nog niet onder de knie hebben. Onze staatsfinanciën en onze deviezenpositie geven aanleiding tot voortdurende zorg en de oorzaken daarvan zijn nog niet opgeheven. Men behoeft slechts te denken aan Indië en Duitsland.

Desondanks komt het mij voor, dat hierin niet de grootste bezwaren voor buitenlandse ondernemingen gelegen zijn.

Behalve in de algemene economische toestand zijn buitenlandse ondernemers namelijk vooral geïnteresseerd in de mate van vrijheid of onvrijheid van het bedrijfsleven, in de mogelijkheid van nationalisatie, in de belastingdruk en in de sociale wetgeving.

Bij de beoordeling van deze factoren ligt het voor de hand om vooral een vergelijking te treffen met de U.S.A., omdat dit land uit hoofde van zijn grote kapitaalcracht en het beschikken over de „know how” der moderne techniek feitelijk het enige land ter wereld is, waarvan een werkelijk effectieve hulp bij de uitbouw van het Nederlandse industriële apparaat kan worden verwacht.

De mate van vrijheid of onvrijheid van het bedrijfsleven of wel de mate van toepassing der geleide economie is voor de zeer aan vrijheid gehechte Amerikaanse ondernemer een zeer belangrijk punt. In dit opzicht is de situatie in Nederland dan ook zeker niet aantrekkelijk. Nu kan men opmerken, dat men in de Verenigde Staten ook weet wat staatsingrijpen is, maar het kan toch niet worden ontkend, dat onze tot in alle onderdelen van het economische leven doordringende overheidscontrole en de gedwongen bedrijfsorganisatie toch wel veel verder gaan dan men in de Verenigde Staten ooit heeft meegemaakt.

Doch zelfs als het bedrijfsleven over het geheel niet meer aan banden zou zijn gelegd dan elders, dient men toch niet te vergeten, dat reeds het bestaan van een aan die van het eigen land afwijkende wetgeving t.a.v. het bedrijfsleven een handicap vormt. Men kan hierbij een vergelijking trekken tussen de buitenlandse ondernemer, die in ons land wil investeren, en een automobilist, die zich begeeft van een land met rechts- naar een land met links verkeer. Terwijl het verkeer in beide landen in dezelfde mate aan regels onderworpen is en zich daaraan heeft aangepast, zal de betrokken automobilist zich in het laatstgenoemde land niet op zijn gemak voelen.

Wil men derhalve buitenlandse investeringen aantrekken, dan moet er alles aan gelegen zijn om de gegadigden zo goed mogelijk op de hoogte te stellen van de maatregelen, waarmee hij te maken heeft, en om deze maat-

regelen zo soepel mogelijk toe te passen. In dit opzicht mankeert er in Nederland zeker nog wel wat aan. Is het voor de binnenlandse ondernemer al moeilijk in het labyrint van voorschriften de weg te vinden, des te meer is dat het geval voor de buitenlanders.

Het lijkt dan ook uitermate gewenst, indien eens een beknopt en duidelijk overzicht zou worden samengesteld van de bepalingen, waarmee de buitenlandse ondernemer bij vestiging in ons land moet rekening houden, terwijl het natuurlijk nog meer gewenst is, dat de beperkende bepalingen waar mogelijk worden ingetrokken. Wat de toepassing der maatregelen betreft, moet helaas worden geconstateerd, dat deze door het karakter der maatregelen zelf of door gebreken in de organisatie van het overheidsapparaat niet soepel is. Bij alle goede wil, die van de zijde der ambtenaren in het algemeen zeker wordt getoond, kan toch niet worden vermeden, dat de zaken vastlopen op formele moeilijkheden of een te lange behandelingsduur, uitvloeisel van het grote aantal instanties, dat er zich mede bemoeit. In dit opzicht valt zeker te leren van België, waar men niet alleen minder heeft ingegrepen in het economisch leven, maar ook bij de toepassing der genomen maatregelen meer blijk geeft van begrip voor de belangen van het bedrijfsleven, dat vooral gediend is door een snelle behandeling van zaken.

De vraag rijst of, in verband met de wenselijkheid van een vlotte behandeling van buitenlandse investeringsaangelegenheden, er geen aanleiding zou zijn om voor de behandeling van buitenlandse investeringen een apart orgaan te creëren, dat in staat is en de bevoegdheid heeft om volgens bepaalde algemeen richtlijnen zelf uit te maken of en zo ja, op welke voorwaarden die buitenlandse investeringen kunnen worden geaccepteerd¹⁾ en bovendien zorg kan dragen voor alle formaliteiten en vergunningen, die onder de huidige omstandigheden vereist zijn. Wanneer een dergelijk orgaan zou samenwerken met het door particulier initiatief tot stand gebrachte Instituut voor Nederlandsch-Amerikaansche Industriële Samenwerking, dat tot taak heeft buitenlandse en binnenlandse interessanten tezamen te brengen, zou zonder twijfel een efficiënte behandeling van buitenlandse investeringen kunnen worden verkregen.

Het ligt voor de hand, dat in het kader der geleide economie en de daarmee samenhangende deviezenvoorschriften een reële en loyaal uitgevoerde regeling voor de transfer van rente en bij leningen ook van aflossingen nodig is. Deze transfer is voor Nederland vroeger nimmer een probleem geweest. Thans moet er ons alles aan gelegen zijn om in dit opzicht een goede reputatie te vestigen. Mijn indruk is, dat men zich hiervan in overheidskringen zeker bewust is.

Nationalisaties in het buitenland hebben reeds vele malen onaangename ervaringen voor Amerikaanse ondernemingen en particulieren, die hun geld in buitenlandse ondernemingen hadden gestoken, opgeleverd, vooral omdat deze nationalisaties meestal niet een uitvloeisel zijn van economische overwegingen, doch van politiek sentiment. Dit leidde er namelijk toe, dat de wijze waarop de schadeloosstellingen aan de buitenlandse eigenaars zijn vastgesteld en betaald (zo er al schadeloosstellingen waren) dikwijls zeer onbevredigend is geweest.

Wil men buitenlands kapitaal niet schichtig maken, dan zal men dit alleen kunnen bereiken, wanneer de zekerheid wordt gegeven, dat niet tot nationalisatie zal worden overgegaan.

Men zal misschien geneigd zijn om erop te wijzen, dat de naastingsclausules in concessieverleningen toch ook geen belemmering hebben gevormd voor buitenlandse investeringen, zoals op het gebied van spoor- en tramwegen. Men moet echter wel bedenken, dat deze naastingsclausules, die stammen uit de tijd, dat nationalisatie nog

¹⁾ waarbij bedacht moet worden, dat die investeringen vrijwillig zijn en dus additionele kapitaaltoevoer betekenen.

geen politieke slogan vormde, vergezeld waren van bepalingen, welke een behoorlijke schadeloosstelling van de particuliere ondernemer verzekerden.

Wat de belastingen aangaat, verkeert Nederland nu eenmaal door de enorme begrotingstekorten niet in een gunstige positie. Verlaging van het belastingpeil, hoezeer ook gewenst, zal dus wel niet gemakkelijk zijn. Toch kan door een soepele toepassing der belastingwetten, in welk opzicht de Nederlandse fiscus niet uitmunt, en door fiscale erkenning van de noodzakelijkheid van krachtige reservering, wat nog slechts in bescheiden mate is geschied, veel ten goede worden gedaan. Discriminatie t.a.v. buitenlanders, wat in Nederland overigens niet plaats heeft, zowel te hunnen gunste als te hunnen nadele, moet onjuist worden geacht. Het laatste spreekt vanzelf. Het eerste moet worden afgewezen, omdat zulks ten nadele is van de toch al zwaar belaste binnenlandse ondernemingen.

T.a.v. de sociale wetgeving geldt zeker, dat, hoe beter deze is, hoe aantrekkelijker zulks is voor de buitenlandse ondernemers, mits uiteraard de daaruit voortvloeiende lasten gecompenseerd worden door een betere arbeidsproductiviteit. Bij het snelle tempo, waarin de verbetering der sociale voorzieningen in Nederland in de laatste jaren zijn doorgevoerd, is dit laatste zeker twijfelachtig. Overigens valt niet te ontkennen, dat een goede sociale wetgeving bevorderlijk is voor de arbeidsvrede, en de buitenlandse ondernemer heeft daar niet minder dan de binnenlandse belang bij. In dit opzicht staat Nederland zeker niet bij andere landen achter.

Er is aanleiding om in dit verband nog even speciaal aandacht te wijden aan de arbeidsproductiviteit in het algemeen. Door de oorlog is deze in Nederland, evenals elders in Europa, ongunstig beïnvloed en hoewel geleidelijk verbetering is waar te nemen, is het vooroorlogse peil in vele bedrijfstakken nog niet bereikt. Dit wordt door de Amerikaanse ondernemer, die aan een zeer hoge arbeidsproductiviteit gewend is, zeker een bezwaar bij investering in West-Europa geacht en verbetering der arbeidsprestaties moet dan ook met sociaal en economisch verantwoorde middelen worden bevorderd. Intussen gaat ook het pad van de Amerikaanse ondernemer, wat het arbeidsprobleem betreft, niet over rozen, want de „trade unions” met hun zeer gespecialiseerde codes en hun stakingstactiek maken het hem allermint gemakkelijk. Terecht heeft men in Amerikaanse ondernemerskringen dan ook grote belangstelling voor de in Nederland bestaande Stichting van den Arbeid, welke na de oorlog zulk een belangrijke bijdrage voor de handhaving van de arbeidsvrede hier te lande heeft geleverd.

* * *

In het licht van het bovenstaande behoeft het geen verbazing te wekken, dat het aantal effectief doorgevoerde projecten van samenwerking tussen buitenlandse, speciaal Amerikaanse, ondernemingen met Nederlandse nog niet groot is. Dit was aanvankelijk mede een gevolg van een gebrek aan ervaring aan Nederlandse zijde. Intussen wordt dit gebrek door het werk van het Instituut voor Nederlandsch-Amerikaansche Industriële Samenwerking geleidelijk minder. Desniettemin blijft het tot stand brengen van een samenwerking nog steeds moeilijk. Hiertoe draagt, behalve de reeds besproken factoren, ook nog bij de omstandigheid, dat de industriële verhoudingen in de Verenigde Staten en Nederland nogal uiteenlopen. Investering in het buitenland wordt uit de aard der zaak niet licht geëntameerd door kleine ondernemingen. Voor de Verenigde Staten met zijn grote eigen markt geldt dit nog sterker. De grote Amerikaanse onderneming zal echter in Nederland, dat naar Amerikaanse opvattingen weinig grote industrieën telt, niet gemakkelijk een door haar gelijkwaardig geachte partner vinden, te meer daar, afgezien van de grootte der Nederlandse bedrijven, de

leiding van vele niet is ingesteld op contact met het buitenland.

Anderzijds mankeert het ook wel aan Amerikaanse zijde aan de internationale instelling, die een voorwaarde vormt voor succesvolle buitenlandse investeringen. Het is wellicht deze omstandigheid geweest, waardoor de U.S.A. zich na de eerste wereldoorlog, toen zij voor het eerst de kans kregen om eenzelfde rol op dit gebied te vervullen als Engeland dit tevoren gedaan had, die kans hebben laten ontglippen. Thans is er weer zulk een kans en het is te hopen, dat de U.S.A. deze zullen aangrijpen. De moeilijkheid is echter, dat vele leidende figuren in de U.S.A. de mogelijkheden wel zien, doch dat de grote massa nog weinig internationaal is georiënteerd. Het zou dan ook toe te juichen zijn, indien de leidende figuren er in zouden kunnen slagen in snel tempo de politici en ook de bevolking der U.S.A. van de wenselijkheid van internationale oriëntering te overtuigen. Dit impliceert, dat zij zich moeten realiseren, dat, indien de U.S.A. op het gebied van de internationale financiering en de handel een leidende plaats willen innemen, zij bereid moeten zijn de producten van Europa en andere door haar geholpen gebieden te kopen en dus afstand moeten doen van protectionistische tarieven. Zonder twijfel zullen hierbij grote weerstanden (men denke met name aan het Midden-Westen) te overwinnen zijn en het is dan ook de vraag, of men inderdaad die consequentie zal willer aanvaarden.

Dit alles, gevoegd bij het dikwijls onvoldoende begrip, dat de Amerikanen hebben voor Nederlandse verhoudingen, maakt, dat ook daar, waar de omstandigheden voor industriële samenwerking gunstig zijn, niet altijd resultaat wordt verkregen.

Hier ligt zonder twijfel een belangrijke taak voor de Nederlandse ondernemersorganisaties en voor het Instituut voor Nederlandsch-Amerikaansche Industriële Samenwerking, namelijk het medewerken aan het bevorderen van het wederzijds begrijpen van geïnteresseerden bij investeringen in Nederland en de overzeese gebiedsdelen.

Amsterdam.

Mr H. ALBARDA.

HET EUROPESE HERSTEL PROGRAMMA EN DE INTERNATIONALE TAAK DER VAKBEWEGING.

Enige weken nadat Minister Marshall in Juni 1947 zijn bekende rede hield inzake de hulpverlening aan Europa, richtte het bestuur van het N.V.V. zich tot het Wereldvakverbond (W.V.V.) te Parijs met het dringende verzoek zich met het Marshall-plan bezig te houden, omdat naar het oordeel van het N.V.V. deze hulpverlening voor het welvaartspeil en voor de vrede in Europa van grote betekenis zou kunnen zijn.

Tot vóórnoemd verzoek was temeer aanleiding, omdat op het Stichtingscongres van het Wereldvakverbond, in October 1945 te Parijs gehouden, een resolutie was aangenomen inzake het economische herstel van Europa. Het W.V.V. zou o.a. bevorderen:

„die hulp, die door de technische en financiële hulpbronnen der welvarende landen aan de arme landen gegeven zou kunnen worden door middel van credieten op lange termijn en op andere wijze”.

Het was, zo mochten wij aannemen: „Twee zielen, één gedachte”. Het secretariaat van het W.V.V. bleef echter — zeer tot onze teleurstelling — in gebreke om ingevolge het verzoek van het N.V.V. en overeenkomstig de geciteerde resolutie, iets ten gunste van het Marshall-plan te ondernemen. Ook de aandrang naderhand van de zijde der Britse vakbeweging en door de Amerikaanse Vakcentrale „Congress of Industrial Organizations” (C.I.O.) uitgeoefend, leidde niet tot het gewenste doel. Op het Congres van het W.V.V., in December a.s. in Brussel te

houden, zal moeten blijken of de 65 aangesloten landelijke centrales — en in het bijzonder de West-Europese — zich deze gedragingen van het secretariaat zullen laten welgevallen. Dat deze centrales zonder meer zouden berusten, is ondenkbaar.

Wie echter zou concluderen, dat de vakcentrales van de West-Europese landen belust zouden zijn om hals-overkop op een conflict, of erger, op een scheuring aan te sturen, vergist zich te enenmale.

Het is dunkt ons geen grootspraak, op te merken, dat het voor de vrede en voor de economische wederopbouw van Europa nog altijd van eminent belang is, dat het W.V.V. niet door tegenstellingen, zoals die van Oost-West, wordt verzwakt of uiteenspat. Het zou o.i. de tegenstellingen in de wereld van de arbeid nog meer verscherpen en zelfs de positie van de Organisatie der Verenigde Naties innerlijk bepaald niet versterken. Zouden nochtans belangrijke waarden en beginselen door averechts beleid in het W.V.V. in het gedrang komen, dan heeft, zoals vanzelf spreekt, elk samengaan zijn grenzen.

Welnu, bij het uitvoeren van het Europese Herstelprogramma staan hoge waarden en beginselen op het spel. Het lag daarom voor de hand, dat de bona fide vakcentrales van de 16 Marshall-plan-landen niet passief konden blijven. Het was bovendien onverantwoord het Amerikaanse volk, de Amerikaanse Regering en het Congres omtrent de gezindheid der West-Europese vakbeweging inzake het Marshall-plan in twijfel of onzekerheid te laten. Ook in de Amerikaanse vakbeweging stelde men prijs op een gemeenschappelijke en duidelijke uitspraak. Daarom wensten de West-Europese vakcentrales niet te wachten totdat het Algemeen Bestuur van het W.V.V., op 30 April jl. te Rome bijeen, zich, voor of tegen het Europese Herstel Programma zou hebben uitgesproken.

De wettelijke regeling van de Marshall-hulpverlening was in voorbereiding. Het was daarom van de grootste betekenis, dat de vakbeweging van de E.H.P.-landen zich ten spoedigste in positieve zin zou uitspreken en wel vóór dat begin April van dit jaar het Congres en de Regering der Verenigde Staten verstreckende wettelijke beslissingen zouden nemen. Daarom werd door de drie Algemene Vakcentrales van de Benelux-landen en het bestuur van het Britse Trade Union Congress na ruggespraak met het Internationaal Christelijk Vakverbond het initiatief genomen tot het bijeenroepen van de vakcentrales der E.H.P.-landen, aangesloten bij het W.V.V. en bij het Internationaal Christelijk Vakverbond.

De eerste Londense Conferentie.

Deze eerste Conferentie werd gehouden te Londen op 9 en 10 Maart 1948. De Nederlandse vakbeweging was vertegenwoordigd door delegaties van het N.V.V., de Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging en het Christelijk Nationaal Vakverbond. Op dezelfde wijze waren vertegenwoordigd de Algemene en Christelijke vakcentrales van België, Luxemburg, Zwitserland en Frankrijk. Verder waren aanwezig delegaties van de vakbeweging van Engeland, Ierland, Denemarken, Zweden, Noorwegen, Oostenrijk, Duitsland (de drie Westelijke zônes), Italië (een minderheid uit het Italiaanse Vakverbond) en Spanje (het Republikeinse vakverbond buiten Spanje). Van niet minder betekenis was, dat „topmen“-delegaties van de American Federation of Labour (A.F. of L.), van het C.I.O. en van de autonome vakbeweging der Amerikaanse spoorwegarbeiders aan de Conferentie deelnamen.

Ter oriëntering voor niet-ingewijden zij hierbij opgemerkt, dat de A.F. of L. met haar ongeveer 8 miljoen leden vóór de tweede wereldoorlog was aangesloten bij het voormalige Internationaal Vakverbond (I.V.V.). In 1945 meende de A.F. of L. niet tot het Wereldvakverbond te moeten toetreden, omdat het met een onder communistische invloed staande, onvrije vakbeweging niet wenste samen te werken. De autonome organisatie van spoorwegpersoneel is niet

direct bij het W.V.V. aangesloten, echter wel bij de Internationale Federatie van Transportarbeiders, die wel deel uitmaakt van het W.V.V.

Ondanks verschil in nationale omstandigheden en verscheidenheid in karakter, in levens- en wereldbeschouwing in de diverse vakcentrales was deze eerste conferentie een demonstratie van eensgezindheid inzake het aanvaarden van de beginselen, die aan het E.H.P. ten grondslag liggen. Er werd in de eerste plaats waardering geuit aan het adres van het Amerikaanse volk, dat in het kader van de U.N.R.R.A. reeds zoveel had gedaan ter leniging van de eerste nood. Nog groter was de waardering, nu het Herstel Programma wordt uitgevoerd, waardering niet alleen jegens de Regering der Verenigde Staten, doch ook voor de grote stimulerende kracht, die ten gunste van het Marshall-plan van de Amerikaanse vakbeweging uitgaat. Dit was een bewijs van internationale activiteit en solidariteit als nog nooit tevoren door de Amerikaanse vakbeweging in vredestijd betoond. Er mogen nationale belangen in het geding zijn, deze internationale solidariteitsdaad gaat daar ver bovenuit en zal stellig als onvergetelijk geboekstaafd worden.

De Conferentie in haar geheel gaf tevens blijk te beseffen, hoezeer de vakbeweging internationaal nog nooit tevoren voor een zo concreet economisch probleem van zo verstrekkende betekenis is geplaatst.

De praktijk van het vakverenigingswerk leert van elke medaille beide kanten te beoordelen. Het zou daarom fout zijn de ogen te sluiten voor de moeilijkheden en slechts de köestering van de zonzijde te zoeken. De politieke en economische verdeeldheid in Europa, de moeilijkheden in het betalingsverkeer, de internationale coördinatie in het handelsverkeer en de economische binding leveren evenzovele weerstanden. Wij sluiten de ogen niet voor deze staketsels. Maar dit alles geplaatst tegen de achtergrond van een Europa, geteisterd door twee wereldoorlogen, die het economisch gesproken verloor, tegen de achtergrond van twee economische crises, waarvan wij de tweede in 1940 nog niet te boven waren, en tegen de achtergrond van een economische ontwikkeling, die zich reeds sedert 1900 voltrekt, waarbij in het bijzonder West-Europa van de eerste industriële werkplaats ter wereld naar een derderangs plaats wordt teruggedrongen¹⁾, dit alles zegt de vakbeweging: doorzetten, nu of nooit! Want alle schone vertogen over sociale rechtvaardigheid, over een sociale zekerheid gevende sociale verzekering, over een loon-, prijs- en fiscale politiek, die een zo rechtvaardig mogelijke verdeling van het maatschappelijk inkomen waarborgt, worden beheerst door deze ene vraag: kunnen wij met elkaar de krachten opbrengen om deze crisis in Europa te overwinnen? Kunnen wij de Europese volken met hun (gelukkig) vooral in het Westen steeds verderstrekkende verlangen naar hoger sociaal en cultureel levensplan het perspectief openen naar wat meer stabiel levensgeluk? In „Vrij Nederland“ van 14 Augustus wijdt de econoom Dr Fritz Sternberg aandacht aan het rapport van de Economische Commissie voor Europa, een commissie ingesteld door de Economische en Sociale Raad van de Verenigde Naties. Ik heb het rapport niet gelezen en moet afgaan op hetgeen Sternberg eruit citeert. Het zijn feiten en cijfers, die verontrusten, maar bovenal de Regeringen in geheel Europa moeten inspireren om, met terzijdestelling van de heilige huisjes van autonomie en soevereiniteit, het maximum aan economische samenwerking op te brengen. In dit verband verwijs ik ook naar „Economisch-Statistische Berichten“ van Woensdag 18 Augustus, naar de aantekening „Het E.R.P. in actie“. Zeer terecht wijst de redactie, in aansluiting op een

¹⁾ Bij de behandeling in de Eerste Kamer van het Parijse Verdrag inzake Europese Economische Samenwerking heb ik aan deze industriële ontwikkeling en aan de ontwikkeling van het wereldhandelsverkeer sedert 1900 een meer uitvoerige beschouwing gewijd. Ik behoeft, als niet-geschoolde, de geoefende en geschoolde lezers, die dit artikel lezen, geen betoog te leveren omtrent de ernst van deze ontwikkeling.

artikel in het Engelse blad „The Banker”, op het gevaar, dat ontstaat indien de E.H.P.-landen niet tot „economische integratie” weten te komen. Zij waarschuwt o.a. en zegt: „Blijven op dit gebied resultaten uit, dan zal de E.R.P.-hulp geen tweede termijn beleven”. Dat zou betekenen een rampzalig terugvallen tot een lager economisch en sociaal niveau in West-Europa met alle spanningen en dreigingen daaraan verbonden!

Ik herhaal: voorzover de vakbeweging krachtens haar verantwoordelijkheid geroepen is en ook gevraagd wordt om — en hier citeer ik Mr Averell Harriman — „krachtens haar traditie de internationale samenwerking ten behoeve van de welvaart der volken te stimuleren en door haar activiteit aan de Europese volken nieuwe hoop te geven”, dan verstaan wij dit, omdat, zoals de heer Harriman het in de tweede conferentie van 29 en 30 Juli stelde, „de economische toestand van Europa verontrustend is en het kort dag is”. Dit was de achtergrond, die in beide conferenties de geest der discussies beheerste. Men kan omtrent de politieke en economische onafhankelijkheid in het kader der Amerikaanse hulp bedenkingen hebben; wij miskennen die niet, zij het met volstrekte verwerping van de groteske vertogen der „volksdemocraten”. Maar het lijkt allemaal drukte om een stukje koude pannenkoek, als wij ons dit maar in diepste wezen willen realiseren, dat het eigenlijk gaat om de brandende vraag: „Hoe redden wij Europa?” Dit zijn geen grote woorden! Eenstemmig was de conferentie dan ook van oordeel, dat de Amerikaanse hulpverlening geen onaannemelijke voorwaarden bevat inzake inmenging in binnenlandse aangelegenheden. Ik wil zelfs verder gaan en het toejuichen, dat de 16 E.H.P.-landen door de bilaterale verdragen formeel verplicht zijn volgens de regels van de multilaterale overeenkomsten economische samenwerking wezenlijk te bedrijven. Het is een Europees Herstel-Plan! En ik hoor de oude Amerikaanse socialistenleider Norman Thomas een avond bij hem thuis nog zeggen: „Spaar de arbeiders van Europa de figuur, dat hun Regeringen stuk voor stuk naar Wall-street komen om, voorzover hun landen nog credietwaardig zijn, wat credieten los te peuten, daarbij volstrekt afhankelijk worden o.a. terzake van de sociale politiek, om tenslotte met het crediet geen economische samenwerking, doch de „gezegende” autarkie te betrachten”. Het is juist de Europese samenwerking, en dit is een ander aspect, dat de conferentie bezighield, die de mogelijkheid opent, dat andere landen in het Herstel Programma worden betrokken. Want zeer positief werd door beide conferenties stelling genomen tegen elke poging om de jammerlijke en deels door de „volksdemocraten” gewilde tegenstelling Oost-West, die ook Europa treft, te vergroten.

Deze vakbewegingsconferentie toonde in menig opzicht nog eens, dat vakverenigingsarbeid toch nog meer is dan velen nog altijd menen, namelijk acties opzetten en besprekingen voeren om een paar centen uurloonsverhoging etc.

Wanneer bijv. de conferentie in een resolutie o.a. uitspreekt, dat het Europese Herstel Programma de volle medewerking van de vakbeweging vereist, teneinde mede daardoor de economische, sociale en politieke voorwaarden te scheppen, die onontbeerlijk zijn voor de bescherming en handhaving van de democratische beginselen en instellingen der Europese volken, blijkt toch wel ondubbelzinnig de brede doelstelling, die de vakbeweging kiest, en het grote verantwoordelijkheidsbesef, dat zij toont. Trouwens, de bona fide vakbeweging in Nederland heeft dit, vooral na de bevrijding, inzake de loon- en prijspolitiek, metterdaad getoond. Ook de vijfdaagse conferentie in April jl. van de Belgische, Luxemburgse vakbeweging en van het N.V.V. inzake Benelux-problemen toonde naast veel inzicht een groot verantwoordelijkheidsgevoel. Zij vraagt daarvoor geen dank. Het was haar plicht. Wel vraagt zij erkenning overal, waar brede volksbelangen op het spel staan. Dit impliceert ook, dat de vakbeweging bij de uit-

voering van het Europese Herstel Programma en de daaraan ten grondslag liggende Europese economische samenwerking zo verstrekkend mogelijk dient te worden erkend en ingeschakeld. In ons land is dit tot dusver door de Regering verstaan en in toepassing gebracht. In meerdere landen is aan deze erkenning vorm en inhoud gegeven. De Regering der Verenigde Staten gaat zover, dat het niet alleen te Washington vertegenwoordigers der vakbeweging bij haar dagelijkse werk in de Economic Co-operation Administration heeft ingeschakeld, doch ook twee vertegenwoordigers van de A.F. of L. en de C.I.O. als adviseurs aan het Parijse Bureau, dat onder leiding staat van de heer Harriman, heeft toegevoegd. Om nu de activiteit der vakbeweging ten gunste van het E.H.P. zo groot mogelijk te doen zijn, besloot de conferentie, uit de vakbeweging des zestien landen een comité te vormen. De voorzitter van dit comité werd de voorzitter van het N.V.V., E. Kupers. Het comité bestaat verder uit een vertegenwoordiger voor Engeland en Ierland, twee voor Frankrijk, namelijk een voor de Force Ouvrière en een voor het Christelijk Vakverbond, een voor Italië, een voor de Skandinavische landen, een voor de Duitse Westelijke zónes, een voor Zwitserland en Oostenrijk en twee voor de Verenigde Staten. Het secretariaat van het comité is opgedragen aan Vincent Tewson, secretaris van het Britse Vakverbond. Hij heeft de beschikking over terzake deskundige medewerkers. Het comité heeft tot taak de ontwikkeling en de uitvoering van het Europese Herstel Programma op de voet te volgen en aan de organisaties van de deelnemende landen de vereiste inlichtingen te verstrekken. Het comité zal verder, waar nodig, nieuwe conferenties voorbereiden en tussen de conferenties het nodige contact te onderhouden, o.a. met het Parijse Bureau van Economic Co-operation Administration en andere instanties.

De tweede Londense conferentie.

De tweede conferentie van de vakbeweging der E.H.P.-landen, wederom te Londen gehouden, vond plaats op 29 en 30 Juli jl. Op deze conferentie was ook de Griekse vakbeweging vertegenwoordigd.

Belangrijke gebeurtenissen hadden zich sedert de eerste bijeenkomst voltrokken, namelijk het overleg met het Parijse Bureau, met name met de heren Harriman en Marjolin, en het volledig begrip, dat daarbij aanwezig bleek te zijn, voor een nauwe samenwerking met de vakbeweging. Belangrijk was ook de afkondiging van de Amerikaanse „Foreign Assistance Act 1948” van 3 April, het tot stand komen van de bilaterale verdragen tussen de Regering der Verenigde Staten enerzijds en de 16 E.H.P.-landen anderzijds, alsmede de ratificatie van het multilaterale verdrag inzake de Europese economische samenwerking. Van belang was ook de conferentie van de ministers der 16 landen onder leiding van de heer Paul Hoffman en de grote ernst en het diepe inzicht, waarmede het vraagstuk van het economische herstel van Europa te Parijs andermaal werd beoordeeld.

De taak van deze tweede vakverenigingsconferentie was dieper door te dringen in het vraagstuk der hulpverlening en de vele moeilijkheden openhartig te bespreken.

Vastgesteld kan worden, dat dit inderdaad is geschied. Met grote ernst en zin voor realiteit werd o.a. de wederopbouw van Duitsland besproken. Eén ding werd duidelijk en eensgezind uitgesproken nl. dat het weer tot macht komen van grote concerns als Krupp, de I.G. Farben etc. verderfelij is. Voorts werd afgekeurd, dat het Europese handelsverkeer nog altijd op hindernissen stuit, die nog teveel van vooroorlogse politiek blijken geven, dan dat zij van wezenlijke internationale economische samenwerking getuigen.

Mr W. Averell Harriman, die op de tweede conferentie aanwezig was, bracht hulde aan de vakbeweging voor de verantwoordelijkheid, die zij toont. Dit was geen beleefd-

heidsphrase. Hij roemde het feit, dat de Amerikaanse vakbeweging, van alle groeperingen en organisaties in Amerika voor het welslagen van het Europese Herstel Programma, de grootste stuwkracht is. „De economische toestand van Europa is verontrustend. De vakbeweging heeft het in de handen, meer dan enige andere organisatie, door haar activiteit de economische samenwerking te stuwen en aan de Europese volken nieuwe hoop te geven. Wij in Amerika voelen ons deel van de Europese beschaving. De onze is eraan ontsproten. Er kan geen duurzame vrede en geen welvaart zijn zonder deze samenwerking op de breedst mogelijke basis”. Aldus Mr Harriman.

* *

Het behoeft uiteraard geen betoog, dat de vakbeweging in deze economische hulpverlening meer ziet dan een tijdelijke maatregel. De hulpbesteding in Europa aan ieder land zelf overlaten (de Molotof-gedachte) zou betekenen een volkomen negatie van wat juist de meest essentiële voorwaarde is tot herstel, namelijk de coördinatie van de economische en handelspolitiek der hulpbehoevende landen.

Het verzet van de communisten tegen het herstelprogramma is duidelijk. Zij willen geen herstel. De economische ontworping is een welkome kans om uit de daardoor ontstane sociale inzinking en geestelijke ontreddeering de West-Europese landen tot satellietstaten van Rusland te maken. De bona fide vakbeweging plaatst zich vierkant tegenover dit doorzichtige demagogische spel, waarbij met de belangen van de arbeidersklasse van Europa op de meest funeste wijze wordt gespeeld. Dit betekent, dat in landen als Frankrijk en Italië het bona fide deel der vakbeweging met weergalozе moed en doorzettingsvermogen zal moeten vechten om, tegen de dikwijls redeloze agitatie in, de arbeiders tot rede te brengen. Titanenwerk! Maar het moet. Wanneer de vakbeweging dit doet, heeft zij uiteraard naast het behoud van onze democratische beginselen en instellingen ook oogmerken, die ik niet wil nalaten te noemen. Ik wil in dit verband wijzen op een passage uit een rede van Dr H. M. Hirschfeld, uitgesproken in de Jaarvergadering van de Maatschappij voor Nijverheid en Handel. Hij zegt o.a.: „De Amerikaanse steun is een essentieel element voor het welslagen van een Europese samenwerking voor economisch herstel. Zij is echter één van de elementen. Het element Europese samenwerking is echter niet minder essentieel. Dit wordt van de Amerikaanse zijde ook zo gezien”. Die samenwerking is o.a. omschreven in het Parijse Verdrag inzake Europese Economische Samenwerking. Daarbij gaat het:

1. om de samenwerking ten behoeve van een zo-doelmatig mogelijke uitvoering van het Europese Herstel Programma tot Juli 1952,

2. om de duurzame economische samenwerking na Juni 1952.

Een economische samenwerking echter, die volgens het Multilaterale Verdrag moet voeren tot een geordend handelsverkeer, tot opvoering van de productie en tot opheffing van de monetaire moeilijkheden, tot een zekere conjunctuurbeheersing, vereist economische ordening in Europa. Deze internationale economische ordening blijkt nog altijd het tere punt te zijn. Beide conferenties lieten echter geen twijfel omtrent de noodzakelijkheid van het tot stand komen van dit essentiële in de samenwerking.

Wie de kaart van Europa voor zich neemt en de mentaliteit der arbeiders peilt, wie zich rekenschap geeft van 25 jaar verleden met twee wereldoorlogen en twee wereldcrises, wie de structuurcrisis in West-Europa onderkent, kan bij de arbeiders slechts dan vertrouwen wekken, als hij oproept tot een internationale economische samenwerking, waarvan duurzame bestaanszekerheid het resultaat is. Amsterdam.

H. OOSTERHUIS.

DE RECENTE ONTWIKKELING DER BELGISCHE LOONPOLITIEK.

Voor een goed begrip van de recente ontwikkeling van de loonpolitiek in België is het nuttig om in het kort een overzicht te geven van de tendenties, die zich sinds de bevrijding hebben doen gelden. In het algemeen is vast te stellen, dat, terwijl vóór de oorlog de vaststelling der lonen geheel aan de contracterende partijen werd overgelaten, na de bevrijding dit beginsel, hoewel in theorie gehandhaafd, aan een tweetal beperkingen werd onderworpen:

1. de vaststelling van een minimum loon;
2. de bevrozing der lonen.

Het waren deze twee beperkingen, die het aan de Overheid mogelijk maakten het loonpeil te fixeren en, in het algemeen, een bepaalde loonpolitiek te voeren.

De verschillende Regeringen, die elkaar sinds de bevrijding zijn opgevolgd, bedienden zich van de beschikbare reglementaire bevoegdheden met het doel de ontwikkeling van de lonen te doen overeenstemmen met de eisen van de economische politiek in het algemeen.

Het is echter van belang erop te wijzen, dat de verschillende maatregelen inzake de loonpolitiek niet enkel en alleen door de Regering werden genomen. Zowel de verhogingen der loonminima als de bevrozing der lonen en de daarop vervolgens toegestane afwijkingen werden tot stand gebracht door de Nationale Arbeidsconferenties, waarin behalve de Regering ook de werkgevers- en werknemersorganisaties waren vertegenwoordigd.

In grote lijnen heeft de loonpolitiek zich als volgt ontwikkeld:

a. in 1945 en 1946 werden binnen bepaalde grenzen loonsverhogingen toegestaan; de minima werden verschillende malen verhoogd;

b. in het tweede halfjaar 1946 werden de lonen bevroren, d.w.z. het was verboden ze bij wederzijds goedvinden te verhogen;

c. de wet van 16 Juni 1947 verzachtte het systeem en stond, op aanvraag van werkgevers- of werknemersorganisaties, correctie toe van die lonen, die sinds April 1946 niet meer waren aangepast. Deze aanpassing moest worden goedgekeurd door de Minister van Arbeid.

Op te merken valt, dat, met uitzondering van het laatstvermelde punt (dat op bijzondere gevallen betrekking had), deze maatregelen een algemene strekking hadden en geen rekening hielden met de tevoren bereikte hoogte van het loon noch ook met speciale omstandigheden van de verschillende takken van industrie.

Van het gezichtspunt der loonpolitiek uit werd de ontwikkeling van de conjunctuur in België omstreeks einde 1947/begin 1948 door de twee volgende elementen gekenmerkt:

1. Het hoge prijspeil en met name de hoge detailhandelsprijzen.

Hier volgen enkele cijfers:

Officiële index der detailhandelsprijzen (1936—1938 = 100)

1947	Maart	.....	330.
	Juli	.....	338
1948	Januari	.....	366
	Februari	.....	387
	Maart	.....	393

Toegegeven dient te worden, dat een deel van deze stijging voor rekening komt van de afschaffing der subsidies op levensmiddelen, gedeeltelijk opgevangen door compenserende uitkeringen; het valt echter niet te ontkennen, dat de kosten van levensonderhoud in de geschetste periode onmiskenbaar omhoog zijn gegaan. Dientengevolge ontstond bij de arbeidersklasse, welke

inkomsten, zoal niet bevroren, toch beteugeld waren, een groeiend gevoel van ontevredenheid, dat zich uitte in eisen tot loonsverhoging;

2. Het einde van de hauseperiode.

Van 1945 tot einde 1947 heeft België een toestand van voorspoed en „full employment” gekend. De zeer gunstige situatie in bijna alle takken van bedrijf maakte het mogelijk, de loonpolitiek tot algemene lijnen te beperken. Zodra echter de situatie zich al naar gelang der bedrijfstakken begon te differentiëren, was voortzetting van deze politiek noch mogelijk, noch wenselijk.

Het was onder deze omstandigheden, dat de Nationale Arbeidsconferentie op 30 Maart jl. bijeen kwam.

De agenda bevatte, behalve enkele punten op sociaal gebied, een eis tot loonsverhoging met 5 pCt, geformuleerd door de voornaamste werknemersorganisaties van het land. Deze eis werd bestreden zowel door de werkgeversorganisaties, die op de moeilijke toestand in een steeds groter aantal bedrijfstakken wezen, als door de Regering. Deze laatste motiveerde haar afwijzing met behulp van een memorandum betreffende de verhouding tussen prijzen en lonen, waarin werd vastgesteld, dat de arbeidersklasse in feite haar koopkracht van voor de oorlog had herkregen. De logische gevolgtrekking was, dat het ogenblik, waarop men een conjuncturele teruggang constateerde, wel uitermate ongeschikt was voor een verhoging van het loonpeil.

De door de Regering vermelde cijfers, met name die welke betrekking hadden op de lonen, werden echter door de werknemersorganisaties in twijfel getrokken; het voornaamste resultaat van het rapport was zodoende, dat naar voren kwam, dat België op dit gebied aan een tekort aan betrouwbare statistische gegevens lijdt.

De Regering stelde daarom voor om een commissie inzake prijzen en lonen te benoemen, bestaande uit vertegenwoordigers van Overheid, werkgevers en werknemers. Deze werd in April jl. geïnstalleerd, met als opdracht de bestuderen van de ontwikkeling der koopkracht en de huidige situatie daarvan. Het rapport dezer commissie kwam op 15 Mei jl. gereed.

De voornaamste conclusie ervan is, dat er in België inderdaad geen statistische gegevens bestaan, die voldoende nauwkeurig en onbetwistbaar zijn om een terzake gemotiveerde loonpolitiek uit te stippelen. Deze lacune moet, aldus het rapport, op korte termijn worden gevuld. Desalniettemin is het, op basis der bestaande cijfers en na hun onderzoek door de betrokken partijen, mogelijk geweest de volgende conclusies te trekken:

a. er bestaan tussen de cijfers, die op verschillende industrietakken betrekking hebben, zeer belangrijke afwijkingen. Deze manifesteren zich zowel in de absolute cijfers als in de indices, berekend op basis 1936—1938 = 100. De loondivergenties in kwestie vormen een anomalie, die gecorrigeerd dient te worden, indien men de voorwaarden voor een stabiel evenwicht tussen lonen en prijzen tot stand wil brengen.

b. derhalve moet bedrijfstaksgewijze aanpassing der lonen de eerste stap zijn op de weg naar regeling van het loonvraagstuk. Elke algemene verandering der lonen dient voorlopig te worden achterwege gelaten, daar zij de bestaande dispersie slechts kan verscherpen.

Na de indiening van dit rapport vonden besprekingen plaats tussen de betrokken organisaties en leidende figuren der werkgevers- en werknemersorganisaties. Een bijeenkomst op 2 Juni jl., gepresideerd door Minister-president Spaak, leidde tot een accoord, dat, zonder officieel te zijn en absolute gelding te bezitten, de politiek van de Regering tot op dit moment beheerst. Hetgeen hierboven is vermeld, duidt o.i. voldoende aan, welke strekking deze nieuwe politiek heeft. De belangrijkste kenmerken ervan kunnen als volgt worden samengevat:

1. Met betrekking tot de loonpolitiek is het niet meer wenselijk zijn toevlucht te nemen tot maatregelen van algemeen karakter; met name de gedachte van een uniforme en algemene verhoging der lonen moet worden verworpen, daar een dergelijke verhoging de bestaande dispariteiten slechts zou doen groeien en geen rekening zou houden met de bijzondere omstandigheden van de afzonderlijke bedrijfstakken.

2. Derhalve moet voortaan het loonvraagstuk sector voor sector worden opgelost, met als eerste doel terugkeer tot een situatie, die de vooroorlogse zoveel mogelijk benadert, zowel wat de relatieve positie in de diverse industrietakken als wat de koopkracht van de werknemers als geheel betreft.

In het vervolg zullen dus paritaire commissies de situatie bespreken, die eigen is aan de industrietakken, waarvoor deze commissies zijn ingesteld.

3. Het zou onjuist zijn te concluderen, dat men tot de vooroorlogse vrijheid van loonvaststelling is teruggekeerd. De Regering heeft herhaaldelijk doen uitkomen, zich het recht van contrôle op de beslissingen der paritaire commissies te willen voorbehouden. Zij is van zins die voorstellen der commissies af te wijzen, die zij schadelijk zou achten voor de algemene economische situatie des lands, en vooral die, welke door hun repercussies het welzijn van de prijspolitiek in het algemeen in gevaar zouden kunnen brengen.

Met betrekking tot de vooroorlogse wijze der loonvaststelling heeft thans dus een geheel nieuwe factor zijn intrede gedaan, die in feite een overblijfsel is van de maatregelen, welke in de kort geleden geëindigde overgangperiode van kracht waren.

Deze overheidsbemoeyenis met de loonvaststelling wordt bevestigd door het nieuwe statuut der paritaire commissies. Dit statuut houdt o.a. in — evenals dat het geval is in Nederland —, dat voortaan collectieve arbeidsovereenkomsten op aanvraag van een der betrokken partijen verplicht kunnen worden gesteld voor de gehele bedrijfstak, op voorwaarde echter dat de Minister van Arbeid ermede accoord gaat.

Het is te hopen, dat de overheidsbemoeyenis met de loonvaststelling een heilzame invloed zal uitoefenen. Gecombineerd met een verstandige prijspolitiek kan en moet de loonpolitiek aldus zowel het belang der werknemers als dat van het land als geheel dienen.

Brussel.

JEAN LECLERCQ.

DE JONGSTE ONTWIKKELING IN DE EXPORT VAN ONZE KATOENEN MANUFACTUREN (I).

Velen onzer zullen zich ongetwijfeld herinneren, hoe in de eerste jaargangen van de Economisch-Statistische Berichten welhaast ieder jaar een plaats werd ingeruimd voor een overzicht van de Nederlandse katoenindustrie. Practisch alle facetten van import, productie en export werden hierin belicht, zodat deze reeks van publicaties, mede dank zij de vaardige pen van de overzichtschrjver, tot een bijzonder waardevolle bijdrage tot de geschiedschrijving van de textielcentra in Twente en Brabant uitgroeide ¹⁾.

Na de crisis in de dertiger jaren werden soms wel eens meerdere jaren in één overzicht tezamen besproken; hiaten werden echter steeds vermeden. Eerst gedurende de tweede wereldoorlog moest met deze traditie abrupt worden gebroken.

Wij mogen ons dus wel gelukkig achten, dat soortgelijk werk direct na de bevrijding niet alleen weer is opgevat, doch bovendien nog belangrijk is uitgebreid, doordat thans op gezette tijden gedetailleerde overzichten in de

¹⁾ Artikelen van de hand van Joan Gelderman in de jaargangen 1916 t/m 1940.

Mededelingen van de Vakgroepen Katoen-, Kunstzijde- en Linnenindustrie verspreiden deze t.z.t. nog aangevuld door de periodieke verslagen in de statistiek van voortbrenging en verbruik van het C.B.S., dan zal elke vakman te allen tijde in staat zijn zich een helder beeld van de situatie te vormen.

Niet aldus de belangstellende outsider, wiens naam niet op de mailinglist van de in beperkte oplage verschijnende Mededelingen der Vakgroepen voorkomt. Dit zal een van de overwegingen geweest zijn, die de redactie van dit blad er toe gebracht hebben, tóch enkele pogingen te wagen om de traditionele globale overzichten met betrekking tot de katoenindustrie in deze kolommen voort te zetten ²⁾. De enige reden is dit echter zeker niet.

Sedert 1945 is immers het deviezenprobleem tot een allesoverheersende factor in ons economisch leven geworden. In tegenstelling tot de zo veel eenvoudiger vooroorlogse verhoudingen, waarbij op de relatief traag binnenkomende C.B.S.-verslagen kon worden gewacht om in een rustig betoog op alle fasen van invoer, productie en uitvoer terug te zien, vraagt de moeilijke monetaire situatie van het ogenblik om een overzicht op korte termijn, waarin vooral het accent wordt gelegd op de vraagstukken, die met ons internationaal handelsverkeer samenhangen.

Naast de behoefte aan een samenvattend beeld komt dus de wens naar voren enig inzicht te verkrijgen in onze positie zowel t.o.v. de leveranciers van machines en grondstoffen als ten aanzien van de afnemers van machines en textielproducten; liefst natuurlijk met een daaraan vastgekoppeld toekomstvoorspelling.

Nu is de tijd eerlijk gezegd nauwelijks rijp om tot zulk een overzicht te komen. De katoenindustrie verkeert nog in het stadium der rehabilitatie, terwijl pas tegen het eind van 1947 alle exportbelemmeringen werden opgeheven. Bij het vergelijken van de jaren 1946 en 1947 met de vooroorlogse periode dient dit nimmer uit het oog verloren te worden.

Toch kunnen straks aan de hand van de laatste jaarcijfers wel enkele gevolgtrekkingen worden gemaakt. Deze echter nu reeds als zekere basis voor een prognose te gebruiken, achten wij uit den boze.

Aan een voorspelling omtrent de wijze, waarop Nederland zich in de naaste toekomst op de internationale manufacturenmarkt zal handhaven, behoeven wij niet te beginnen, indien wij niet de beschikking hebben over gedetailleerde kostprijsgegevens uit de verschillende met ons concurrerende landen. Daarin ligt immers de sleutel voor de oplossing van het belangrijke vraagstuk der te vergelijken arbeidskosten verborgen.

Welnu, zolang het prijspeil vrijwel nergens ter wereld geheel tot rust is gekomen, zolang over de waarde van valuta's als de Yen en de Mark nog weinig positieve gegevens te verkrijgen zijn, zolang — wat ons land betreft — de verhouding t.o.v. de Belgische textielindustrie nog niet tot in details geregeld is, zolang bovenal de na-oorlogse gegevens over arbeidsloon en arbeidsefficiëntie nog onbetrouwbaar blijven, is elke poging om uit recente kostprijsvergelijkingen conclusies te trekken o.i. bij voorbaat tot mislukking gedoemd.

Bij het samenstellen van een korte terugblik op het ontstaan van de huidige stand van de Nederlandse katoenindustrie zullen wij dus vooral ons oog richten op de jongste ontwikkeling in de export van de katoenen manufacturen; van het doen van enigerlei voorspelling moeten wij ons, als gezegd, verre houden. Wel kan binnen het kader van onze valutareglementering bijzondere aandacht worden geschonken aan de deviezenopbrengsten, die uit de exporten voortvloeien. Daarnaast zal een opsomming van de offers in vreemde valuta, die voor het aanschaffen

²⁾ Zie o.a. het artikel „De Nederlandse katoenindustrie en de Benelux“ door Joan Gelderman in „E.-S.B.“ van 4 Augustus jl., blz. 604. Ook aan de invloed van het Marshall-plan op de textielindustrie zal in dit blad een beschouwing worden gewijd.

van machines en grondstoffen moeten worden gebracht om de uitvoer mogelijk te maken, niet mogen onbreken, willen wij althans het valutavraagstuk zo volledig mogelijk belichten. Tenslotte zullen wij enkele kanttekeningen wijden aan de verschuivingen, die zich in de productie- en afzetmethoden hebben voorgedaan, voorzover deze althans uit de gewijzigde naoorlogse afzetverhoudingen zijn voortgevloeid.

De behoefte aan deviezen voor herstel en onderhoud, verbetering en uitbreiding van het machinepark.

In de Meidagen van 1945 maakte Nederland de balans van de oorlogsschade op. De katoenindustrie kwam daarbij met relatief gunstige cijfers naar voren, gewend als men in die dagen was aan de vele gevallen van totaal verlies. Een globale registratie der verwoeste spinnings- en weefgetouwen leverde tenminste het hoopgevende resultaat van een achteruitgang in spincapaciteit met 8 à 10 pCt — tot rond 1.100.000 sp. — en van een verlies aan looms met 4 à 5 pCt — tot ca 45.000 weefgetouwen.

Sedertdien heeft de praktijk bewezen, dat de gevolgen van de 5 jaren roofofbouw in de oorlog en van de soms nog nadelige gedwongen stopzetting der bedrijven waren onderschat. De vooruitzichten voor een snelle doeltreffende rehabilitatie werden er dan ook zeker door versomberd.

Daarenboven is gebleken, dat met een inlopen op de grote voorsprong, die de voor de invloed van de oorlogseconomie vrijwel gespaard gebleven landen verwierven, de investering van vele miljoenen gepaard zal gaan. Voegen wij bij dit alles tenslotte de bedragen, nodig voor de in sommige sectoren dringende gewenste uitbreidingen, dan behoeft het geen betoog, dat met de financiering van herstel en onderhoud, verbetering en uitbreiding grote bedragen zijn gemoeid.

Ter illustratie hiervan laten wij enkele cijfers volgen, die een inzicht geven in de behoefte aan machines van de bedrijven in de katoen-, linnen- en rayonindustrie. Deze cijfers geven weer het bedrag aan orders op machines, dat deze bedrijven in 1948 in het buitenland willen plaatsen.

Deviezenbehoeften voor machines in de katoen-, linnen- en rayonindustrie (1948)

Spinnerijmachines	f	16.200.000
Voorbereidingsmachines	„	4.400.000
Weverijmachines	„	8.600.000
Nabewerkingsmachines	„	7.000.000
Totaal	f	36.200.000

Van dit bedrag diende ruim 10 pCt voor herstel van molestschade; ca 30 pCt werd aangevraagd voor onderhoud en vervanging van versleten machines; 60 pCt was tenslotte begroot voor de verbetering van de kwaliteit der eindproducten en voor de opvoering van de productie. Het spreekt vanzelf, dat onder het regiem der schaarsteconomie voor dit verlanglijstje een zekere urgentierangorde moest worden opgesteld. De spinsector, waarin voor uitbreiding van de productie nog steeds behoorlijk wat ruimte is, kwam daarbij op de eerste plaats, gevolgd door de voorbereidings-, de finish- en tenslotte de weefafdelingen.

In het kader van deze op het deviezenprobleem gerichte beschouwingen dienen wij het deviezen de wensen der fabrikanten nader te analyseren, teneinde ook enig inzicht te verkrijgen in de aard der aangevraagde valuta. Hierover leerde ons een enquête het volgende.

De deviezenaanvragen gerangschikt naar de valuta:

Machines uit:					
Engeland	£	1.715.566	ca	f 18.300.000	50,5 pCt
Zwitserland	Zw.fr.	14.694.281	„	9.050.000	25 pCt
U.S.A.	\$	2.280.131	„	5.900.000	16,3 pCt
België	B. fr.	22.601.693	„	1.320.000	3,7 pCt
Tsj. slowakije	Kr.	16.236.308	„	860.000	2,4 pCt
Frankrijk	Fr.	33.737.541	„	410.000	1,2 pCt
Zweden	Kr.	270.646	„	200.000	0,5 pCt
Duitsland	M.	221.163	„	160.000	0,4 pCt

Hoewel het moeilijk is betrouwbare cijfers uit de jaren 1937/38 te verkrijgen, waardoor geen oordeel kan worden geveld over eventuele verschuivingen, die zich na de oorlog onder de textielmachineleveranciers hebben voorgedaan, zullen insiders niet aarzelen deze veranderingen — met uitzondering van het wegvallen van Duitsland — als van betrekkelijk geringe omvang te kenschetsen. Wel kan in bepaalde gevallen een voorspeld tekort in een bepaalde valuta-soort het plaatsen van bestellingen hebben uitgesteld.

Het behoeft overigens geen verwondering te baren, dat ook vóór 1940 de textielmachines voor minstens 90 pCt uit Engeland, Zwitserland, België, de U.S.A. en Duitsland werden betrokken. Machine-industrieën, die dusdanig gespecialiseerd zijn, stampen men niet zo maar uit de grond; dit in tegenstelling tot de zgn. „lichte” textielnijverheid, die in het proces der zich industrialiserende grondstofflanden juist in de eerste rijen marcheert en zodoende een belangrijke afnemer is geworden van de West-Europese en Noord-Amerikaanse textielmachine-industrie.

Dat ruim 45 pCt van de door Twente en Brabant benodigde valuta tot de „hard-currency”-categorie behoort, bemoeilijkt de aankoop van de juiste machines en onderdelen natuurlijk ten zeerste. Daar komt nog bij, dat de katoenindustrie bij het indienen van aanvragen voor deviezen zeer individualistisch te werk gaat, hetgeen de Overheid het opmaken van een sluitend overzicht over de urgentie der investeringswensen niet bepaald vergemakkelijkt.

Dat door het gedecentraliseerd optreden de aandrang van de industrie aan kracht inboet, valt licht te begrijpen en dit is des te meer te betreuren, omdat er meer capers op de kust zijn. In dit licht bezien is het niet te verwonderen, dat de tijd, waarin slechts 7½ pCt van de aanvragen kon worden gehonoreerd, nog niet zo ver achter ons ligt. Dit feit deed zich nl. nog voor in het eerste halfjaar 1947.

Gelukkig behoort echter de vrees, dat een dergelijk geringe toewijzingspercentage niet uitsluitend aan een algemeen gebrek aan deviezen te wijten was, tot het verleden. „Den Haag” heeft de laatste maanden tenminste voldoende blijk gegeven te beseffen, welke grote belangen hier voor de textielindustrie — een deviezenbron bij uitnemendheid — op het spel staan.

Toch is het voor Brabant en Twente zaak waakzaam te blijven. Door de versnippering van de verzoeken om betalingsvergunningen voor textielmachines kan men nimmer het effect bereiken, dat en bloc agerende rivalen wel behalen. Het ware daarom te wensen, dat het constellatie-rapport voor de textielindustrie, dat thans in bewerking is, zeer binnenkort en dan liefst in de vorm van een heldere dissertatie het licht zal zien. Vermoedelijk zal het complex van aanvragen tegen die achtergrond meer reliëf verkrijgen.

Bij het indienen van de aanvragen voor het aankopen van grondstoffen spelen de zo juist geschetste moeilijkheden niet zo'n grote rol; te zeer toch spreekt tot ieder de noodzaak, aan de invoer van katoen en garens de hoogste prioriteit te verlenen. En toch zullen wij zien, dat ook dit terrein niet zonder voetangels en klemmen is.

Valutaspreiding bij de grondstoffaanvoer.

In tegenstelling tot de machine-invoer is het bij de aanvoer van grondstoffen meestal wel mogelijk aan de hand der statistiekcijfers vergelijkingen met vooroorlogse jaren te treffen. In ieder geval geldt dit voor de twee belangrijkste posten, nl. ruwe katoen, katoenafval, linters en katoenen garens.

Direct valt uit deze cijfers te lezen, hoe traag het herstel van de garenimporten verloopt; één van de grootste zorgen van de Nederlandse single-weavers. Verder heeft de handel in katoenafval en linters zich klaarblijkelijk nog niet tot het oude, historische peil kunnen verheffen. Tenslotte is het meest in het oog vallende, hoe sterk de

Invoersaldi katoen, katoenafval, linters en katoenen garens (1.000 kg)

Jaar:	1937	1938	1946	1947
Katoen:				
	pCt	pCt	pCt	pCt
Noord-Amerika	31.277 50	23.214 44	11.731 41	19.501 38
Engels-Indië	12.001 19	9.188 18	3.795 13	7.726 15
Egypte	1.710 3	1.595 3	738 3	1.830 4
Exoten	17.431 28	18.517 35	12.033 43	22.381 43
Katoenafval en linters	199	190	2.572	2.702
Katoenen garens	19.555	11.254	1.328	5.366
Totaal	82.143	63.958	32.197	59.506

verschuivingen in de katoenimporten gericht zijn op een groter verbruik aan exoten vnl. ten koste van de consumptie van Noord-Amerikaanse katoen. De percentages, welke, uitgaand van de totale katoenimport, berekend zijn, illustreren dit nog het beste.

Het is niet eenvoudig uit het complex van oorzaken, die tot deze heroriëntering geleid hebben, de zwaarst wegende factor te onderkennen. Het beeld wordt immers vertoebeld door incidentele exportbelemmeringen (India), anticipaties op deviezentekorten (dollars), schaarste aan bepaalde stapellengten (U.S.A.), exorbitante prijsstijgingen (Egypte) en andere storende factoren. Toch is er een vaste lijn in deze verschuiving te constateren. Voor een deel wordt deze heroriëntering nl. veroorzaakt door het streven het totale te besteden quantum dollars omlaag te drukken, door goedkoper buiten de U.S.A. te kopen (o.a. in Brazilië, Argentinië en Mexico); voor een ander deel zijn het bepaalde kwaliteitseisen, die de katoenfabrikant tot de aankoop van grotere partijen in Peru, Pakistan en Egypte brachten.

Het beste is dit af te leiden uit de invoersaldi in geld uitgedrukt, waarbij een splitsing van de verzamelpost exoten niet achterwege kan blijven.

Invoersaldi ruwe katoen (f 1.000)

	1937	1938	1946	1947
Noord-Amerika	17.304	9.982	20.205	38.260
Engels-Indië	5.014	2.890	3.308	8.829
Egypte	1.114	883	1.573	4.131
Exoten:				
Belgische Congo	4.474	3.626	1.758	5.325
Brazilië	1.577	2.600	10.316	15.797
Mexico	60	—	1.047	8.030
Argentinië	508	48	949	2.952
Peru	1.507	1.003	4.466	7.446
Diverse landen	2.042	687	461	2.006

Door de schommelingen van de katoenprijzen is het treffen van vergelijkingen natuurlijk minder eenvoudig. Daarbij komt, dat voor bepaalde exoten, zoals bijv. Braziliaanse soorten, dan weer ponden, dan weer — zoals de laatste tijd helaas — dollars werden gevraagd. Toch zal in menig geval het kleine dollarquotum, dat ter beschikking stond, doorslaggevend geweest zijn voor de aankoop van „andere” katoensoorten, al was het alleen maar omdat deze in prijs — en kwaliteit — lager waren.

Met dat al blijft katoen bij uitstek een dollargrondstof. Op zijn allergunstigst bedroeg het percentage, dat voor katoenaankopen in gulden omgerekend aan deze harde valuta moest worden gespenderd, minstens 60 pCt van het totaal ter beschikking gestelde bedrag.

Wat de tweede belangrijke post betreft, nl. de katoenen garens, leerde het overzicht in gewichtshoeveelheden ons reeds, hoe zeer de aanvoer van garens onder de na-oorlogse moeilijkheden te lijden had. Beschouwen wij de invoer-

Invoersaldi katoenen garens (f 1.000)

	1937	1938	1946	1947
Engeland	11.353	5.486	271	1.976
België	6.923	5.003	3.610	10.914
Tsjechoslowakije	573	1.580	77	153
Frankrijk	523	1.292	384	1.191
Estland	386	170	—	—
Duitsland	286	191	—	—
N.-O.I.	573	622	—	—
Argentinië	605	460	—	—
U.S.A.	—	—	128	5.622
Italië	—	—	526	3.340
Oostenrijk	—	—	—	453
Zwitserland	—	—	—	287
Mexico	—	—	—	230
Zweden	—	—	—	322

saldi in geld uitgedrukt, dan zien wij, hoe hier de garen-nood zelfs tot een relatief vergroten der dollaraankopen aanspoorde.

Beklaagden de single-spinners zich vóór 1940 al wel eens over de „catch-as-catch-can“-politiek, die t.o.v. de garenimporten werd gehuldigd, op het ogenblik overheerst dit systeem volkomen. Het kwaad, dat indertijd door de stootsgewijze Belgische, Tsjechische en Franse importen op een oververoorde markt gesticht werd, telt echter in de huidige schaarsteperiode minder zwaar.

Ditmaal zijn het juist de single-weavers, die onder de abnormale omstandigheden te lijden hebben. Het uitvallen van Engeland als historische leverancier dwingt hen immers alle perikels van de herexportverplichtingen, die op de in het buitenland gekochte garens rusten, op de koop toe te nemen, teneinde tenminste een enigszins dragelijke bezetting der bedrijven te verkrijgen.

En dan nog hebben zij te kampen met een tekort aan garens in de fijnere nummers, die juist bij het vervaardigen van weefsels voor de historische markten als Java en Sumatra niet kunnen worden gemist.

Onze deviezenpositie wordt door dit alles extra in het nauw gebracht. De richting van onze manufacturenexporten is nu eenmaal niet precies tegengesteld aan die van de aanvoer van katoenen garens, zoals dit trouwens ook niet bij de katoenimport het geval is. Wij zullen trachten dit in een volgend artikel door een analyse van de opbrengsten der manufacturenuitvoeren aan te tonen.

Almelo.

Dr W. T. KROESE.

AANTEKENINGEN.

EUROPA: OOST EN WEST.

In Maart jl. verscheen te Genève een belangwekkende studie van de „Economic Commission for Europe“, getiteld „A survey of the economic situation and prospects of Europe“, waarin de na-oorlogse economische ontwikkeling van Europa aan een diepgaand onderzoek werd onderworpen. In vervolg daarop heeft de E.C.E. het vraagstuk van het inter-Europese handelsverkeer in studie genomen; over dit nieuwe onderzoek zijn inmiddels de volgende gegevens bekend geworden.

Oost-Europa.

Onder „Oost-Europa“ moeten worden verstaan alle Oost-Europese landen van Finland tot de Bosporus, met uitzondering van Griekenland, Turkije en de Sovjet-Unie. Voor dit Oost-Europa geldt, dat de betrokken landen in verband met hun agrarische overbevolking en de sterke bevolkingsdruk de levensstandaard slechts kunnen verhogen met behulp van *industrialisatie*. In het verleden werd de behoefte aan industrieproducten gedekt door import uit West-Europa, met name uit Duitsland; in dit opzicht zijn thans grote tekortkomingen te signaleren. In 1938 beliepen de totale leveranties van het Westen aan het Oosten \$ 673 mln; 92 pCt hiervan betrof industriële producten, alleen al 51 pCt betrof producten der zware industrie. In 1947 leverde het Westen \$ 298 mln, d.i. 44 pCt van 1938; 85 pCt hiervan betrof industriële producten, en alleen al 56 pCt producten der zware industrie, zodat naar karakter dit handelsverkeer geen verandering heeft ondergaan. Het Oosten leverde als tegenprestatie agrarische producten en grondstoffen. Dit beliep in 1938 \$ 840 mln, in 1947 \$ 281 mln, d.i. 33 pCt van 1938. In 1938 betrof 57 pCt der Oostelijke leveranties agrarische producten, in 1947 nog slechts 9 pCt. In verband met deze daling is de afhankelijkheid van West-Europa van het westelijk halfrond aanzienlijk groter geworden.

West-Europa.

Hier is de economische situatie gecompliceerder dan in het Oosten. Het voornaamste probleem is de dekking van

het deficit op de betalingsbalans t.o.v. de overzeese leveranciers. Slagen de West-Europese landen er niet in de dollar-export voldoende op te voeren, dan is het bereikte productieniveau niet te handhaven; werkloosheid e.d. zullen het gevolg zijn. Tot 1951 is hulp van de Verenigde Staten te verwachten; daarna moet men op eigen benen staan. Daarbij komt dan, dat op grond van het grotere bevolkingsaantal de behoefte van West-Europa aan voedingsmiddelen en grondstoffen in 1951 ca 23 pCt groter zal zijn dan in 1938. „Onzichtbare“ inkomsten zijn in enigszins belangrijke mate niet meer beschikbaar. Berekend is, dat West-Europa in 1951 een invoerbehoefte, op basis 1938, zal hebben van \$ 11.650 mln; op basis van zijn normale behoeften zal deze behoefte zelfs \$ 14.358 mln belopen. Daartegenover wordt een prestatiecapaciteit verwacht van \$ 5.000 mln. De conclusie is, dat West-Europa zijn voedingsmiddelen en grondstoffen voor \$ 6.000 resp. \$ 9.000 mln uit gebieden, die *niet* tot het westelijk halfrond behoren, zal moeten betrekken. Op te merken valt, dat de totale West-Europese behoefte aan deze producten in 1938 voor 40 pCt uit Oost-Europa (incl. Sovjet-Rusland) werd gedekt.

Het is voor West-Europa daarom van groot belang om naar leveranciers, die niet onder het westelijk halfrond ressorteren, uit te zien. De E.C.E. raamt, dat uit Oost-Europa op basis van de prijzen van 1947 voor \$ 3.000 mln aan voedingsmiddelen en grondstoffen kan worden betrokken. Om deze bron aan te boren, dient West-Europa echter over een grote hoeveelheid exporteerbare industriële artikelen te beschikken.

Economisch gesproken kunnen de Oost-Europese landen hun functie van leveranciers aan het Westen zeer zeker hervatten. Volgens hun economische plannen zullen zij in 1950/1951 in staat zijn $\frac{2}{3}$ van hun vooroorlogse graan-exporten weer te leveren; vlees zal zelfs 100 pCt halen, andere agrarische producten nog hogere cijfers. Voor industriële grondstoffen als kolen en bauxiet wordt een cijfer van 150 pCt verwacht. In zoverre de Oost-Europese landen in staat zullen zijn, landbouw en industrie op harmonische wijze tot ontwikkeling te brengen, zal de koopkracht van de bevolkingen stijgen, en daarmee de vraag naar buitenlandse producten; ook verhoging van de agrarische opbrengsten per ha is dan te verwachten. De inter-Europese handel biedt aldus zeer goede perspectieven.

* *

Een economische samenwerking tussen Oost- en West-Europa is geenszins uitgesloten. Aldus wederzijdse economische bijstand mogelijk, waardoor de economische onafhankelijkheid van Europa zou worden vergroot. Daarvoor is het echter van belang, dat het Westen een voorbeeld geeft, en dat veronderstelt *vertrouwen*. De arbeidskrachten zijn in de West-Europese landen momenteel volledig bezet. Zouden zij voor een gedeelte moeten werken aan de productie van bijv. tractoren voor Oost-Europa, dan zou een bepaald gedeelte van de productie voor export naar de dollarzone moeten worden opgeofferd.

Hier ligt, gezien de politieke onzekerheid, de voornaamste hinderpaal voor samenwerking. De Oost-Europese regeringen moeten, wil het Westen de stap doen, duidelijk laten blijken, wat ze eigenlijk willen: loyale economische samenwerking of een politiek van in hoofdzaak ideologische agressiviteit.

HET POND EN DE DOLLAR.

„The Bankers' Magazine“ van Juli jl. bevat een artikel van R. G. Hawtrey, waarin deze adviseert de koers van het pond, welke sedert het uitbreken van de oorlog in 1939 \$ 4,03 bedraagt, te herzien. Hawtrey is nl. van mening, dat handhaving van de huidige koers tot gevolg zal hebben, dat Engeland door de Verenigde Staten in de inflatie zal worden meegesleept. De opheffing der prijscontrole in de

Verenigde Staten in Juli 1946 maakte de weg vrij voor inflatie, daar op dat tijdstip nog allerwegen een neiging bestond de uitgaven te vergroten, terwijl daartoe tengevolge van de grote geldruimte en de lage rentevoet voor kort en lang crediet ruimschoots gelegenheid werd geboden. Deze Amerikaanse inflatie, welke tot uiting komt in een stijgend prijsniveau, hetgeen onder de huidige omstandigheden een stijgend wereldprijsniveau betekent, oefent door de vaste koers tussen pond en dollar invloed uit op de prijzen van de Engelse import- en exportgoederen.

Weliswaar tracht de Engelse Regering d.m.v. prijsbeheersing de doorwerking van de Amerikaanse inflatie op het Engelse prijsniveau te voorkomen en de koopkracht van het pond op peil te houden, maar het effect hiervan wordt ten dele tegengewerkt, doordat de vaste koers de koopkracht van het pond nu eenmaal afhankelijk maakt van de koopkracht van de dollar. Een ineenstorting van de dollar en daarmee van het pond is, aldus Hawtrey op korte termijn niet te verwachten, gezien het opmerkelijk langzame verloop van de Amerikaanse inflatie. Dit lage tempo schrijft Hawtrey echter toe aan zuiver psychologische factoren. Het Amerikaanse publiek verwachtte nl. steeds, dat aan de prijsstijging een einde zou komen; hierdoor werd een remmende invloed op de vraag en daarmee op de prijsstijging uitgeoefend. Het indexcijfer van groothandelsprijzen steeg gedurende de periode Juni 1946—April 1948 van 112,9 tot 163,6 (basis 1926 = 100, d.i. 1939 = 77,1) waarbij moet worden bedacht, dat het Junicijfer nog door de prijscontrole werd gedrukt. De uurlonen in de industrie stegen van 108,4 dollarcent in Juni 1946 tot 129,0 dollarcent in Februari 1948, of met ongeveer 10 pCt per jaar.

Deze langzame stijging zal evenwel, aldus Hawtrey, niet eeuwig duren, want wanneer duidelijk wordt, dat de prijsstijging doorzet, zullen dezelfde psychologische factoren, die tot nu toe het prijs- en loonniveau drukten, een tegengestelde werking gaan uitoefenen, welke zal leiden tot versnelde stijging van lonen en prijzen. Van de tegenmaatregelen, welke dan zullen moeten worden genomen, zullen volgens Hawtrey alleen deflatiemaatregelen in de credietfeer succes hebben. Het verloren terrein zal moeten worden hervonnen, zo nodig ten koste van ernstige depressie en werkloosheid.

De Engelse Regering zal daarom, wanneer zij wil voorkomen, dat Engeland dezelfde deflatie, depressie en werkloosheid zal doormaken als in de Verenigde Staten te verwachten is; de vaste relatie tussen pond en dollar moeten verbreken. Hawtrey vraagt zich af, waarom daarmee wordt gewacht totdat zich een ontoelaatbare degradatie van het pond heeft voorgedaan. „Why not sever the link now?”

Hawtrey adviseert derhalve de dollarwaarde van het pond te verhogen. Dit advies móge verwondering wekken, gezien de grote vraag naar dollars, waardoor vorig jaar de converteerbaarheid van het pond zelfs bij een koers van \$ 4,03 mislukte. Voorts zou, zo wordt vaak betoogd, de Engelse uitvoer hierdoor afnemen, hetgeen de toch reeds passieve handelsbalans niet ten goede zou komen.

Volgens Hawtrey bestaat er t.a.v. deze punten echter veel misverstand. De huidige vraag naar dollars reflecteert de dringende behoefte aan goederen, die spoedig leverbaar zijn en slechts verkrijgbaar met behulp van het onbeschadigde Amerikaanse productie-apparaat. Een hoge dollarwaarde, overeenstemmend met dit type van vraag, zal niet kunnen bijdragen tot een soepele werking van het internationale ruilverkeer of tot benadering van het betalingsbalansevenwicht.

Wat het mogelijke, afnemen van de export betreft, merkt Hawtrey op, dat een eventuele onderwaardering van het pond slechts binnen zekere grenzen tot exporttoeneming kan leiden. De exporteurs zullen nl. hun verkopen slechts kunnen uitbreiden ten koste van prijsconcessies, waardoor weliswaar de uitgevoerde hoeveelheden

zullen toenemen; het ontvangen bedrag aan buitenlandse valuta, waar het uiteindelijk om gaat, zal echter slechts weinig toenemen, of misschien zelfs verminderen. Ongetwijfeld zal dus verhoging van de dollarwaarde van het pond vermindering der export naar hoeveelheid tengevolge hebben, doch dat wil nog niet zeggen, dat de totale ontvangsten in dollars zullen verminderen. Het is zeer wel mogelijk; dat de verbeterde ruilvervoet het verlies aan uitvoer ruimschoots zal compenseren. Verhoging van de dollarwaarde van het pond zal voorts voor de Schatkist het voordeel hebben, dat de subsidies op geïmporteerde levensmiddelen kunnen worden verlaagd.

Bovenstaande voordelen van verhoging der ponden-koers zijn evenwel slechts bijkomstig: „the primary purpose of upvaluing the pound would be the preservation of the pound from being dragged in the train of the dollar into inflation”.

Voor een verandering van de wisselkoers met meer dan 10 pCt is toestemming vereist van het „International Monetary Fund”. Het is noodzakelijk, wanneer aan het Fund toestemming wordt gevraagd de goudwaarde van het pond te mogen veranderen, om te wijzen op het feit, dat de Amerikaanse inflatie, welke de koopkracht van het goud vermindert, een „fundamental disequilibrium” teweeg brengt. Bij dit ene verzoek zal het, aldus Hawtrey, vermoedelijk niet kunnen blijven, daar voortgaande inflatie in de Verenigde Staten een nieuwe evenwichtsverstoring met zich zou brengen. Wanneer het „International Monetary Fund” dit gezichtspunt aanvaardt, zal wellicht een heilzame uitwerking op de Amerikaanse houding ten aanzien van dit probleem worden teweeggebracht. Inmiddels staat Engeland voor het feit, dat het door de vaste koersverhouding pond-dollar aan een inflatieproces gekoppeld zit, dat het gevaar loopt gevolgd te worden door een even desastreus deflatieproces als in 1920/21 het geval was.

LONDON LETTER.

London, August 31.

An American economist now visiting London was recently seen puzzling over the same day's issue of two of our popular newspapers. He was comparing, or endeavouring to compare, their treatment of the official unemployment returns. He came to the conclusion that the papers must be discussing different documents. They weren't. The American economist's experience was quite common. It has become almost an entertainment to contrast the treatment in the British Press of such matters as unemployment, coal output, exports and imports, savings, and so on. Each paper (of the popular type) interprets each set of statistics according to its political creed. The variety of result which can be achieved is quite astonishing. It has reached the point where one paper can headline its story „Coal Output Rises”, while its rival will assure its readers on the same day that the coal output has fallen. Within the limits each has set itself, both will be right.

The fact is that except in a relatively few objective organs, Britain's economic recovery has become a highly political issue. The newspapers of the Left are understandably anxious to present the trend of affairs in the most favourable light, even if that involves lulling their readers into a sense of false security; the Right-wing Press is equally anxious to soft-pedal our progress, even if that involves denigration of their own countrymen. „My country, right or wrong”, is the motto reserved for occasions of supreme emergency; on all other occasions, „party” gets substituted for „country”.

If the distortion began and ended with the popular Press, there would, perhaps, be little cause for concern. The truth is, however, that politicians and, to a limited

extent, economists have joined in the game. That the politicians should have done so is perhaps understandable. Targets pervade every aspect of our economic life. If they are not reached, there will be severe loss of face (for they are opponents lose no opportunity of recalling the target and of illustrating how wide of the mark performance has been). It is nevertheless surely regrettable that responsible Ministers should stoop to distorting overseas trade statistics to prove that targets have been hit when in fact they were hit a month too late. It is irritating to find that record export figures are announced with a flourish of trumpets well in advance of the official returns, while disappointing returns are allowed to remain secret until their publication cannot be avoided. Such, however, are the habits of politicians.

The economists, fortunately, in the main steer clear of such practices. They do, however, get involved in intricate arguments, which nobody ever settles to anyone's satisfaction save their own, on issues which are really incapable of exact solution. Is British *per capita* production higher or lower now than it was before the war? Is the *average* standard of living in Britain below or above the pre-war level? These issues are clearly political dynamite in a capitalist society governed by Socialists. The argument of one set of economists is hailed with glee by the Left. But along comes another school of professors convincingly to refute the first — and, albeit unwittingly, to provide the Right-wing pessimists (who hope to become optimists after the next election) with useful ammunition.

This rather long-winded introduction is necessary because it is proposed to review here Britain's progress in industrial production and on overseas trade account, and that, it will be appreciated, is a process which involves trading rather cautiously. One initial *caveat* must be entered. The year 1938 is often taken as the base for comparative purposes. As the last complete, pre-war year it is an obvious choice. On most other grounds, however, it is an 'unfortunate basis for comparison with times like the present. 1938 was a year of relatively low industrial activity, with rearmament hardly under way but with business enterprise considerably restrained by the threat of war. A much better basis for comparison with the present period of full employment and high prices would be the year 1936, when conditions were more nearly comparable. But we must work with the materials at hand.

The Government has compiled its own Interim Index of Industrial Production, in this case with the 1946 average as base. It covers 22 individual industries. The performance to date in 1947 and 1948 is as follows:

	1947	1948
January	106	119
February	84	124
March	99	119
April	105	124
May	110	118
June	116	124
July	108	
August	105	
September	116	
October	121	
November	124	
December	116	

The picture is in many ways an encouraging one. The recovery in 1947 from the blow which the fuel crisis dealt to British industry in February of that year was impressive. And the overall increase over the 1946 average is cheering. Reservations must, however, be made. First it will be noted that since the end of 1947 no progress has been recorded. It would seem that the level for the last six months represents the most which our economy, as at present constituted, can manage. This was conceded

by Sir Stafford Cripps in a recent speech. „There is practically no room to increase our production further by adding more to the numbers at work”, he said. And he went on to make this significant pronouncement: „Our increase in production since 1938 (the increase on this basis is put at something between 10 per cent and 25 per cent) is due in the main to an increase in our labour force rather than to an increase in productivity of that labour force”.

In fine, our increased production reflects merely the fact that unemployment is today but a fifth of what it was pre-war. All the mechanisation and new labour methods introduced during and after the war, all the highly praiseworthy improvements in social services, all the propaganda of the Government, all the urgency of our economic plight have done nothing to raise the productivity of the average individual worker. Unless that individual productivity is raised, then our recovery, good though it has been, will not match our needs.

The story is somewhat similar with the balance of payments position. Here, however, we appear to be condemned to a Sisyphean task, for even when we achieve the export task set for us by Sir Stafford, the goal of a balance on overseas trade account seems likely to be as distant as ever. British exporters were given the task of selling by the end of 1948 150 per cent (by volume) of the 1938 level of exports. By the end of July, the export level was only about 4 per cent short of the target for the end of the year, and on this showing the target should be achieved. Now, however, it will not be enough to hit the export target. Largely because of the continued rise in prices, we must do still better. In the Economic Survey for 1948 it was estimated that imports for the first half of 1948 would be £ 792 millions (f.o.b.), or at an annual rate of £ 1,740 millions. Yet in practice in the first seven months of 1948 we have been importing at an annual rate of £ 2,074 millions. As a result, the annual rate of the adverse balance of visible trade is running well ahead of the estimate and, what matters more, well ahead of the amount of Marshall aid.

So it is with the „dollar gap”. Thanks mainly to a sharp reduction in our rate of imports from the dollar area (although exports to dollar countries have shown an encouraging increase) we have reduced our deficit with that area from £ 478 millions in 1947 to £ 157 millions in the first half of 1948. But this improvement has only been achieved at the expense of a big increase in the rate of our adverse balance with non-dollar, non-Marshall aid countries, which amounted in the first half of 1948 to £ 141 millions, compared with £ 184 millions in the whole of 1947. It is a great achievement to have cut our dollar deficit in this fashion. But we shall be making a grave mistake if we think the alternative suppliers are willing to go on piling up sterling against their goods and raw materials. All the indications point to another review of our import programme before many months have elapsed.

The dispassionate verdict on British recovery to date must therefore be that it is good, but not as good as it could be and not good enough to sustain our present standards of living, let alone to improve them. With no more workers available we can only maintain our standards when Marshall aid runs out by increasing productivity. And the record to date so far as the benefits of mechanisation and redeployment of labour are concerned suggest that longer hours of work are inevitable. If, in addition to paying in full for our imports, we are to devote any worthwhile proportion of our national income to capital formation, then almost certainly we face longer working hours and a lower standard of living. To convince the British working man and woman of these facts is, apparently, beyond the power of any politician, Labour, Conservative, Liberal or Communist. Yet somehow convinced

they must be if they are to avoid the alternative Sir Stafford has given them: „Starvation on the dole and mass unemployment”.

HAROLD WINCOTT.

INTERNATIONALE NOTITIES.

HET BELGISCHE WONINGBOUWPROGRAMMA.

Het woningtekort behoort in België, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” van 2 September jl., tot de meest dringende sociale problemen. Volgens een opgave van „l'Institut de Recherches Economiques et Sociales” werden sedert 1945 slechts 23.000 woningen gebouwd, tegen een vooroorlogse toeneming van 15.000 per jaar. Naar schatting is er behoefte aan 125.000 nieuwe woningen.

Teneinde het woningprobleem tot een oplossing te brengen heeft de Belgische Regering een grootscheeps woningbouwprogramma bekend gemaakt, waarvan de eerste verordeningen reeds een dezer dagen in het staatsblad zijn verschenen. Het programma behelst het verlenen à fonds perdu van bouwpremiiën voor 50.000 één-gezinswoningen en van aankooppremiiën voor huizen, welke door met staatskapitaal werkende bouwmaatschappijen zijn of worden gebouwd. Voorts zal staatsgarantie op hypothecaire credieten, welke het object met meer dan 70 pCt, doth met een maximum van 90 pCt belasten, worden gegeven. Voorlopig beschikt de Regering nog niet over de omvangrijke middelen, die nodig zullen zijn om dit programma ten uitvoer te brengen, en het Parlement moet deze credieten nog goedkeuren.

Het bouwprogramma van de Regering wordt in economische kringen in België met een zeker wantrouwen tegemoet gezien. Men wijst er nl. op, dat uitbreiding van het hypothecaire crediet evenals in de Verenigde Staten inflationaire tendenties in het leven zou kunnen roepen. Bovendien zou forceren van de bouwbedrijvigheid geen gunstige uitwerking hebben op de toch al hoge bouwkosten. De Regering hoopt evenwel d.m.v. vergaande normalisering de bouwkosten te kunnen drukken. Voorts schijnt zij, aldus de „Neue Zürcher Zeitung” een grootscheeps bouwprogramma als een effectief middel ter bestrijding van de stijging van de kosten van levensonderhoud te beschouwen, daar de „zwarte” markt, die vrijwel in alle sectoren van het economisch leven is verdwenen, in de woningsector is blijven bestaan. Door ook hier de beproefde „overvloedpolitiek” toe te passen hoopt de Regering de lonen te kunnen stabiliseren; daar de hoge huur het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud, en daardoor de lonen, hoog houdt. Het zal van de bekwaamheid der Regering afhangen, aldus de „Neue Zürcher Zeitung”, of het woningbouwprogramma inderdaad zijn egaliserende functie zal vervullen.

ONTVANGEN BOEKEN EN BROCHURES.

BOEKEN.

L'Organisation des Marchés Financiers, par Frans-H. Terlinck. Actualités Sociales, Nouvelle Série. Office de Publicité, Anc. Etabl. J. Lebègue & Cie, S. C. Bruxelles 1948, 130 pages.

Consumentenonderzoek voor Nederland, Winter 1947/1948. De resultaten van een onderzoek betreffende de algemene consumentenmarkt, ingesteld bij ruim 6.000 gezinnen. Ned. Stichting voor Statistiek, 's-Gravenhage, Mei 1948, 154 blz.

Ministerie van Economische Zaken, Commissariaat Generaal voor de Nederl. Econ. Belangen in Duitsland: Verslag over het jaar 1947. Amsterdam, Juni 1948, 46 blz., ing.

Jaarboek voor Scheepvaart en Scheepsbouw 1948. Moorman's Periodieke Pers, Den Haag, 352 blz., geb.

De Zeeongevallenwet 1919 na de herziening van 1946 door Mr A. Schilthuis. Uitg. N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn, 426 blz., geb. f 9,—; voor leden der Vereniging „Zee-risico” f 4,50.

Overzicht der handelsovereenkomsten met het buitenland, April 1948. Economische Voorlichting. Uitg. C. Blommen-daal N.V., 's-Gravenhage 1948, 188 blz., ing.

Geographie en Verkeerseconomie, door Dr M. de Roeck. Uitg. Mij. N.V. Standaard Boekhandel, Tilburg 1946, 34 blz., ing. f 0,95.

De Wereldconferentie over Handel en Werkgelegenheid door S. Korteweg. Ned. Genootschap voor Internationale Zaken. Noord-Holl. Uitg. Mij. A'dam 1948, 146 blz.; ingen. f 2,90.

Verslag van de werkzaamheden der Kamer en van de toestand van handel, nijverheid en verkeer, 1946. Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Noord-Holland. Drukkerijen Ellerman Harms, A'dam, 426 blz., ing.

BROCHURES.

Statistiek voor het kruideniersbedrijf XIII (1946/47). Stichting Economisch Instituut voor den Middenstand. 's-Gravenhage 1948, 49 blz., ing.

Maatschappelijk werk en personeelszorg door L. M. H. Sternfeld. Nederlandsche Uitgeversmaatschappij N.V., Leiden 1948, 52 blz., ing. f 1,90.

Rapport van de Commissie-Ondernemingsraden van het Nederlands Verbond van Vakverenigingen. Uitgave: Nederlands Verbond van Vakverenigingen, Amsterdam 1948, 20 blz.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De maandultimo is zonder enige merkbare invloed aan de geldmarkt voorbijgegaan. Tengevolge van het ruim vervallen van schatkistpromessen kon aan de chartale opragingen en de gebruikelijke ultimoverschuivingen gemakkelijk worden voldaan, terwijl het vooruitzicht van verder ter beschikking komende bedragen uit vervallen schatkistpapier in de komende maanden het treffen van bijzondere voorzieningen onnodig maakte. Door de betrekkelijke geldruimte trad een verdere verlaging van de marktdisconto's in. Driemaandspromessen werden aan het einde der week tegen 1¼ pCt verhandeld, Maartpapier werd tegen 1⁵/₁₆ pCt aangeboden, terwijl Juni en Juli-promessen bij kleine omzetten practisch tegen 1³/₈ pCt werden verhandeld.

De Nederlandsche Bank heeft weder een gedeelte van haar goudschat moeten afstaan, zij het naar bedoeling slechts tijdelijk, daar f 26,9 miljoen aan goud bij de Federal Reserve Bank of New York werd beleend om dollars te verkrijgen. De oorzaak van deze scherpe dollarschaarste schijnt voornamelijk te zijn, dat goederen zijn aangekocht, welke aan Nederland onder het Marshallplan zijn toegewezen, doch dat de betaling door de E.C.A. nog niet kon plaatsvinden om formele redenen. De Nederlandsche Bank moet dan deze aankopen voorfinancieren. Een van de moeilijkste zaken bij de uitvoering van het Marshallplan schijnt wel te zijn de uitoefening van de geëiste controle, dat „bulk goods” niet zijn aangekocht tegen prijzen, welke hoger liggen dan de normale Amerikaanse noteringen. De vorm van deze controle schijnt nog niet geheel vast te staan, zodat dikwijls betaling door de E.C.A. was toegewezen en aangekochte goederen voorlopig achterwege blijft. Dit schept voor de hulpontvangende landen dan uiteraard liquiditeitsmoeilijkheden, zoals ook voor ons land het geval blijkt te zijn.

De Staatsfondsenmarkt gaf in de afgelopen week weinig veranderingen te zien. Het is moeilijk te begrijpen waarom van de huidige koersen door de heffingsplichtigen op zo onvoldoende wijze wordt geprofiteerd. Nog steeds

wordt een relatief belangrijk gedeelte der betalingen voor vermogensaanwasbelasting en heffing ineens met vrij geld verricht, terwijl aankoop en in betaling geving van bijv. 3—3½ pCt Nederland 1947 tegen de huidige koers van 977/8 pCt een belangrijk voordeel biedt.

Het koerspeil voor binnenlandse aandelen gaf in de afgelopen week geen grote veranderingen te zien, al was wel een lichte tendens tot stijging merkbaar. Indische fondsen daarentegen boden zeer goede koersverbeteringen. Blijkbaar hebben de gunstige exportcijfers van Nederlands-Indië thans hun invloed ter beurze doen gevoelen. Het ziet er naar uit, indien althans de verhoogde uitvoer niet aan toevallige omstandigheden, zoals het expedieren van aangetroffen voorraden, moet worden toegeschreven, dat het Indische bedrijfsleven inderdaad het grote regeneratievermogen bezit, dat er altijd aan werd toegeschreven. Wellicht, zal deze gunstige ontwikkeling het verkrijgen van Amerikaanse credieten, die een voorwaarde voor algeheel economisch herstel daar te lande schijnen te zijn, aanmerkelijk vergemakkelijken.

	27 Aug. 1948	3 Sept. 1948
A.K.U.	163	164½
v. Berkel's Patent	129	130½
Lever Bros. Unilever C.v.A.	295½	295
Philips G.b.v.a.	253½	258
Koninklijke Petroleum	349½	356½
H.A.L.	196	196
N.S.U.	183½	187
H.V.A.	257½	272½
Deli Mij. C.v.A.	158½	163½
Amsterdam Rubber	171	177½

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, prom. enz. en open marktpapier	Beleningen
30 Dec. '46	700.876	4.434.786	100.816	103	153.109
19 Juli '48	482.238	315.846	145.637	10	173.221
26 " '48	482.206	322.384	135.778	13.510	167.667
2 Aug. '48	482.250	311.046	144.036	38.810	147.131
9 " '48	482.358	323.146	146.175	19.210	143.639
16 " '48	482.480	520.800	125.986	1.510	144.989
23 " '48	482.546	297.741	136.166	14	143.703
30 " '48	455.763	304.279	152.372	14	146.677

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldu in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldu van banken	Geblokkeerde saldu van anderen	Vrije saldu
30 Dec. '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
19 Juli '48	2.958.800	794.689	39.506	21.842	513.100
26 " '48	2.995.905	765.290	30.441	20.627	519.884
2 Aug. '48	3.058.972	625.182	66.534	25.243	552.664
9 " '48	3.020.518	684.628	39.041	23.636	546.422
16 " '48	3.003.618	656.484	46.203	25.472	543.127
23 " '48	3.009.528	636.102	46.416	21.603	549.426
30 " '48	3.077.543	523.136	43.112	19.716	600.685

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Metaalvoorraad	Buiteni. wissels	Discontio's en voorschotten	Effecten	Biljetten in omloop	Andere crediten
31 Dec 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.113,7
7 Aug. 1948	5.577,4	132,2	191,1	47,5	4.165,3	1.277,5
14 Aug. 1948	5.593,6	124,8	167,7	47,5	4.124,2	1.308,1
23 Aug. 1948	5.607,8	130,0	125,7	47,5	4.113,2	1.292,6

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte belans op 30 Augustus 1948.

Activa.		
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank, f — Bijbank " — Agentsch. " 13.900,—	13.900,—
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, sub 4, van de Bankwet 1948)		—
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.800.000.000,—
Beleningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	{ Hoofdbank f 137.703.943,05* Bijbank " 1.589.106,81 Agentsch. " 7.383.889,32	
Op effecten, enz.		f 146.676.939,18
Op goederen en celen		145.905.102,56*
		771.836,62
		f 146.676.939,18 *)
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)		—
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f 454.838.777,62
Zilveren munt, enz.		923.883,41
		455.762.661,03
Papier op het buitenland		f 304.278.600,—
Tegoed bij correspondenten in het buitenland		146.589.671,54
Buitenlandse betaalmiddelen		5.782.021,47
		456.650.293,01
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds		104.689.988,83
Gebouwen en inventaris		2.500.000,—
Diverse rekeningen		250.953.825,17
		f 4.717.247.607,22

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	12.759.703,05
Bijzondere reserves	54.447.566,03
Pensioenfonds	20.015.258,75
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiffen)	117.196.290,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiffen)	3.077.543.245,—
Bankassigaties in omloop	705.961,51
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f 523.135.887,09
Geblokkeerde saldo's van banken	43.111.661,66
Geblokkeerde saldo's van anderen	19.716.130,13
Vrije saldo's	600.684.619,44
	1.186.648.298,32
Diverse rekeningen	227.931.284,56
	f 4.717.247.607,22

*) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen

*) Waarvan aan Nederlands-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no. 99)

Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten

ZWEDSE RIJSKBANK.

(Voornaamste posten in miljoenen kronen).

Data	Metaal		Staatsfondsen		Saldu buitenland	Fondsen ter beschikking der staats-schuld	Promessen staatschuld
	Goud	Over-waarde goud	Eigen	Vreemd			
31-Dec. 1946	839	532	1.544	504	284	94	182
7 Aug. 1948	178	113	2.903	223	195	—	182
14 Aug. 1948	178	113	2.967	212	205	—	182
23 Aug. 1948	178	113	3.081	212	213	—	182

Data	Biljetten in circulatie	Deposito's					Regularisatie-rekening
		Direct opvraagbaar			45 dagen	Buiteni-landse banken	
		Totaal	Staat	Banken			
31 Dec. 1946	2.877	875	706	94	230	174	7
7 Aug. 1948	2.683	833	605	153	142	255	6
14 Aug. 1948	2.677	926	682	178	143	254	6
23 Aug. 1948	2.657	978	620	288	149	251	6

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van de goudvoorraad ¹⁾	Buitenlandse deviezen	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op de Staat
26 Dec. 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
22 Juli 1948	27.922	11.623	9.370	516	279	52.629
29 " 1948	27.922	11.336	9.341	939	280	52.625
5 Aug. 1948	27.922	11.335	10.609	811	255	52.627
11 " 1948	27.923	11.274	10.538	447	399	52.624
19 " 1948	28.223	11.188	9.427	422	408	52.626
26 " 1948	28.184	11.233	9.260	329	416	52.629

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa ²⁾	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi		Resultat van Oet. '44 ³⁾
				van de Schatkist	van anderen	
26 Dec. 1946	637	159.377	72.165	1	4.482	614
22 Juli 1948	636	170.158	80.708	3	6.902	481
29 " 1948	636	170.313	81.112	2	6.550	481
5 Aug. 1948	636	171.596	82.275	2	6.636	480
11 " 1948	636	171.262	81.810	21 ⁴⁾	6.773	480
19 " 1948	636	170.512	81.163	22 ⁴⁾	6.588	480
26 " 1948	647	170.367	81.014	25 ⁴⁾	6.582	480

- ¹⁾ Waarvan 10.493 miljoen frcs onbeschikbaar goudsaldo na herwaardering van de goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
²⁾ Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel”, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.
³⁾ Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.
⁴⁾ Waarvan 19 miljoen frcs van de Belgische Regering. „Schatkist” — Speciale rekening — Artikel IV, Accoord tot Economische Samenwerking.

WERKLOOSHEID IN NEDERLAND¹⁾.

Maand	Werklozen ²⁾	Wachtgelders ³⁾ (raming)
30 Juni 1945	112.622	201.400
29 Juni 1946	45.953	7.800
31 Aug. 1947	20.200	1.200
30 Sept. 1947	21.600	900
31 Oct. 1947	22.400	1.000
29 Nov. 1947	24.600	1.200
31 Dec. 1947	30.600 ⁴⁾	1.400
31 Jan. 1948	36.700 ⁴⁾	2.600
28 Febr. 1948	36.000	3.400
31 Maart 1948	26.800	1.700
30 April 1948	26.400	1.800
31 Mei 1948	22.400	1.600
30 Juni 1947	21.200	1.500
31 Juli 1948	22.000	1.500

- ¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.”.
²⁾ Gegevens van de arbeidsbureaux.
³⁾ Bovendien 600 vorst- en hoogwaterwerklozen uit het vrije bedrijf.
⁴⁾ Bovendien 4.200 vorst- en hoogwaterwerklozen uit het vrije bedrijf.

WERKLOOSHEID IN BELGIË¹⁾.

Maand	Geheel werkloos	Gedeeltelijk en toevallig werkloos
Mei 1947	28.872	16.297
Juni	26.465	19.794
Juli	28.543	26.361
Augustus	27.891	20.846
September	29.963	15.513
October	30.913	16.829
November	39.984	21.124
December	57.079	40.192
Januari 1948	68.328	36.962
Februari	71.854	63.870
Maart	64.113	31.338
April	61.562	33.117

- ¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

Announces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 13 Sept. a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	23 Aug. 1948	14 Aug. 1948
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederl. Bank N.V.	f 636.101.936,52	f 687.154.475,94
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	658.343,59	424.855,47
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	—	—
Daggeldening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	533.615.440,21	519.558.679,11
Voorschotten op ultimo Juli 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	37.218.233,36	37.218.233,36
Vorderingen in rekening-courant op Nederlands-Indië	1.068.444.876,79	1.047.609.590,69
Suriname	31.309.662,54	31.309.662,54
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	242.817.883,25	243.406.879,33
Verplichtingen		
Voorschot, door De Nederl. Bank N.V. verstrekt	—	—
Voorschot, door De Nederlandsche Bank N.V. in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 1547.633.100,—	f 1532.633.100,—
Schatkistpromessen bij De Nederlandsche Bank N.V. ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947	1.800.000.000,—	1.800.000.000,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederl. Bank N.V. is geplaatst nihil)	—	—
Bretton Woods f 804 mill.	5263.000.000,—	5310.300.000,—
Daggeldeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	145.663.707,—	146.537.204,—
Schuld op ultimo Juli 1948 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keren belastingen	—	—
Schuld in rek.-courant aan: Nederlands-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	1.872.792,—	1.885.823,16
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	17.656.764,73	16.536.740,33
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	682.993.535,80	641.839.506,60
Andere staatsbedrijven	—	—
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	2491.223.156,08	2483.766.677,04

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN BELGIË¹⁾.

1938 = 100	Sept. 1947	Oct. 1947	Nov. 1947	Dec. 1947	Jan. 1948	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948
Algemene index v. d. ind. prod. ²⁾	93	101	103	101	103	102	107	109
Steenkool	81,4	86,9	77,5	83,9	91,0	70,1	93,2	94,0
Cokes	95,8	106,2	102,9	105,5	106,9	102,8	105,1	108,0
Cement	88,8	108,2	105,4	105,1	108,6	102,0	107,9	116,8
Ruw ijzer	96,7	134,6	133,8	146,5	151,2	146,4	160,6	165,4
Ruw staal	110,1	154,4	136,5	152,4	162,2	150,4	168,9	174,3
Afgewerkt staal	118,3	159,7	143,1	163,1	165,8	157,8	172,0	186,1
Afgewerkt ijzer	70,7	72,1	96,5	71,5	84,6	66,1	137,6	67,3
Vlas (spinnerij)	115,3	125,3	109,8	132,2	121,3	119,1	121,0	99,7
Vlas (weverij)	80,2	84,2	78,1	76,9	66,0	67,2	67,9	80,3
Katoen (spinnerij)	105,8	127,9	108,2	114,5	117,5	118,0	121,3	130,8
Katoen (weverij)	137,8	153,9	133,8	146,2	144,6	133,2	140,4	138,1
Wol (kamwol, spinnerij)	161,7	197,2	169,8	171,3	176,5	160,7	164,8	150,9
Wol (weverij)	154,9	150,5	120,3	119,0	126,0	127,9	138,2	133,7
Vlaskglas	92,6	90,6	109,8	112,4	105,7	97,6	97,2	93,8
Houtglas	107,8	114,7	134,3	143,3	138,8	132,0	144,6	154,4
Papier	138,1	151,1	137,8	149,3	143,9	121,5	156,3	155,3
Margarine	111,6	117,3	93,0	105,0	93,6	99,3	101,7	109,1
Geraffineerde suiker	76,7	81,8	99,7	76,7	75,4	76,4	86,7	81,8
Sigaren	49,8	61,4	60,9	58,6	59,3	43,1	43,0	42,6
Sigaretten	193,1	138,8	97,3	129,8	128,3	91,8	156,8	136,3

- ¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin” van het Nationaal Instituut voor de Statistiek. . . betekent: de gegevens ontbreken. Gecorrigeerde gegevens zijn cursief gedrukt.

²⁾ 1936-'38 = 100 (Instituut voor Economisch en Sociaal Onderzoek (Leuven)).

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN NEDERLAND ¹⁾.

1938 = 100	Dec. 1943	Jaar-gem. 1946	Jaar-gem. 1947	Febr. 1948	Mrt 1948	April 1948	Mei 1948	Juni 1948
Algem. productie-index van de industrie	56	73	92	98	105	106	103	109
Walsproducten van ijzer en staal ²⁾	57	73	137	196	185	205	224	109
Cement	85	88	114	124	132	134	97	134
Metselstenen	33	52	69	90	93	80	74	69
Deuren		38	57	77	81	115	93	130
Katoen- en linnen-weverijen	21	39	60	67	72	71	65	75
Schoenen	54	78	111	120	143	155	141	
Sigaren	36	53	60	54	60	59	55	
Sigaretten	65	73	124	118	128	132	131	
Boter	27	52	52	28	40	65	96	99
Kaas	1	52	53	17	37	66	138	130

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“; . betekent: de gegevens ontbreken; gecorrigeerde cijfers zijn cursief gedrukt.

²⁾ 1940 = 100.

IN- EN UITVOER VAN NEDERLAND ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen gulden	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen gulden	
Tot. '39	24.306	1.517	2.708	966	— 551
Tot. '46	11.764	2.305	3.919	785	— 1.520
Tot. '47	16.547	4.253	5.843	1.859	— 2.394
Jan. '48	1.266 ²⁾	382 ²⁾	308	140	— 242 ²⁾
Febr. '48	1.242	383	427	186	— 197
Mrt '48	1.433	361 ²⁾	485	186	— 175 ²⁾
April '48	1.732	402	704	203 ²⁾	— 199 ²⁾
Mei '48	1.486 ²⁾	391 ²⁾	698 ²⁾	223	— 168 ²⁾
Juni '48	1.690	436	612	240	— 196
Juli '48	1.541	411	570	210	— 201

¹⁾ Bron: „Centraal Bureau voor de Statistiek“.

²⁾ Gecorrigeerde gegevens.

IN- EN UITVOER VAN BELGIË ¹⁾.

Maand	Invoer		Uitvoer		Saldo
	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	Gewicht in duizenden tonnen	Waarde in miljoenen francs	
Maandgem. '36/'38	2.868	2.019	1.912	1.859	— 160
Maandgem. '47	2.322	7.130	1.070	5.138	— 1.992
Januari 1948	2.589	7.402	1.230	6.198	— 1.204
Februari 1948	2.327	6.453	1.056	5.163	— 1.290
Maart 1948	2.765 ²⁾	8.258 ²⁾	1.162 ²⁾	5.781 ²⁾	— 2.477 ²⁾
April 1948	2.483	7.281	1.405	6.500	— 781
Mei 1948	2.350	7.159	1.177	5.697	— 1.462

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin“ van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

²⁾ Gecorrigeerde gegevens.

INDEXCIJFERS VAN LONEN VOLGENS REGELINGEN IN NEDERLAND ¹⁾.

Juni 1938/ Juni 1939 = 100	Nijverheid ²⁾	Landbouw ³⁾	Nijverheid en landbouw
Aug. 1939	101	100	101
Mei 1945	116	190	126
Aug. 1947	169,0	243,9	179,5
Sept. 1947	169,5	243,9	179,9
Oct. 1947	170,9	243,9	181,1
Nov. 1947	172,8	243,9	182,8
Dec. 1947	173,8	243,9	183,6
Jan. 1948	174,0	243,9	183,8
Febr. 1948	174,7	243,9	184,4
Mrt 1948	174,7	243,9	184,4
April 1948	174,7	243,9	184,4
Mei 1948	174,7 ⁴⁾	258,6 ⁴⁾	186,4 ⁴⁾
Juni 1948	174,7 ⁴⁾	258,6 ⁴⁾	186,4 ⁴⁾
Juli 1948	174,6 ⁴⁾	258,6 ⁴⁾	186,4 ⁴⁾

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“; in de indexcijfers zijn de uitkeringen krachtens de Kinderbijslagwet niet begrepen.

²⁾ Gemiddelden 24 bedrijfstakken.

³⁾ Akkerbouw en veehouderij.

⁴⁾ Voorlopige gegevens.

DE KOLENPOSITIE VAN BELGIË ¹⁾.
(in duizenden tonnen)

Maand	Productie	Afzet	Voorraad aan het einde van de maand
Totaal 1938	29.575	28.029	2.222
Totaal 1946	22.779	22.767	311
Totaal 1947	24.390	24.253	448
Gem. 1938	2.465	2.336	
Gem. 1946	1.898	1.897	
Gem. 1947	2.033	2.021	
Januari 1948	2.244	2.231	460
Februari 1948	1.738	1.753	457
Maart 1948	2.299	2.256	500
April 1948	2.318	2.239	579

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin“ van het Nationaal Instituut voor de Statistiek.

Maakt gebruik

van onze speciale rubriek „Vacatures“ voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

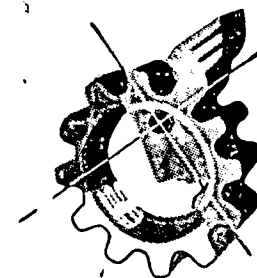
Groothandel

Algem. Weekblad, gewijd aan de belangen van binnen- en buitenlandse groothandel, waarin opgenomen de mededelingen van de bedrijfspgroep Groothandel

Abonnementsprijs f15,— per jaar, buitenland f17,— per jaar. — Giro 5858

Hoofdredacteur: W. G. N. de Keizer, met geregelde medewerking van: Prof. Dr. O. Bakker, Dr. J. Buter, J. M. Pentener van Vlissingen, Mr. G. M. Greup, Mr. G. A. Hungerink, Mr. G. E. Kruseman, Jhr. Mr. E. van Lennep, Mr. W. F. Lichtenauer, Drs. C. A. A. van Luttervelt, E. J. Muller, Dr. H. J. W. van der Poel, Jhr. Mr. H. A. Quarles van Ufford, Mr. Luc Schenderling, Dr. Mr. J. A. M. van Staay

Uitgave: H. A. M. Roelants
Schiedam — Tel. 69300

**BEZOEKT
DE
INTERNATIONALE
JAARBEURS
TE PRAAG
12-19 September '48**

INFORMATIES bij: Tsjechoslowaaks Gezantschap, Consulaten en de Ge-delegeerde voor Holland:
Jan C. W. Onderdenwijngaard,
Den Haag, Plaats 20, Tel. 180578

ASSOCIATIE CASSA

KASSIERSINSTELLING

OPGERICHT IN 1806

VERHUUR VAN SAFELOKETTEN

HEERENGRACHT 179 • AMSTERDAM-C

Beschikbare krachten

BEDRIJFSECONOOM

ervaring met moderne bedr.adm. en var. budgettering bij grote ondernemingen stelt zich ter beschikking voor adviezen en/of leiding. Br. onder no. ESB 1257 bur. van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

Vacatures

Het Nederlands Instituut voor Documentatie en Registratuur vraagt voor de leiding van zijn Bureau een

directeur

Gegadigden behoren te beschikken over kennis van documentatieproblemen en in het bezit te zijn van een graad van universiteit of hogeschool. Salaris nader overeen te komen. Sollicitaties met uitvoerige inl. aan: Secretaris v. h. N.I.D.E.R.-Bestuur, Willem Witsenplein 6, 's-Gravenhage.

Bij diverse Gouvernementsdiensten in Indonesië kunnen worden geplaatst:

adjunct accountants

in het bezit van M.O. boekhouden of S.P.D. Bezoldiging volgens Indische bezoldigingsregeling, verhoogd met overbruggingsbezoldiging, duurtetoeslag, gezinstoelage en event. kindertoelage.

Uitzending voor 3 jaar. Bij afloop contract wordt kortverbandtoelage uitgekeerd bedragende 25 pCt. der bezoldiging (incl. overbruggingsbezoldiging). Bovendien wordt dan voor elk jaar dienst een maand salaris als bonus uitgekeerd. Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en praktijkervaring richten aan Hoofd Afdeling Aanneming Kamer 142, Ministerie van Overzeese Gebiedsdelen, Binnenhof 7, 's-Gravenhage.

Bij de Gouvernements en Belasting Accountantsdiensten in Indonesië kunnen worden geplaatst:

accountants

Bezoldiging volgens Indische bezoldigingsregeling, verhoogd met overbruggingsbezoldiging, duurtetoeslag, gezinstoelage, event. kindertoelage en speciale accountantstoelage ad f 300.— per maand.

Uitzending voor 3 jaar. Bij afloop contract wordt kortverbandtoelage uitgekeerd bedragende 25 pCt. der bezoldiging (incl. overbruggingsbezoldiging). Bovendien wordt dan voor elk jaar dienst een maand salaris als bonus uitgekeerd. Brieven met uitvoerige inlichtingen omtrent opleiding en praktijkervaring richten aan Hoofd Afdeling Aanneming Kamer 142, Ministerie Overzeese Gebiedsdelen, Binnenhof 7, 's-Gravenhage.

Annonces, waarvan de tekst 's Maandags in ons bezit is, kunnen, plaatsruimte voorbehouden, in het nummer van dezelfde week worden opgenomen.

Reeds abonne?

Vraag anders
proefnummer.

Tijdschrift voor Interne Bedrijfsorganisatie

bij Bkh. of rechtstr. aan Uitg. Schuyt N.V. Postbus 7 Baarn.

Verliesposten Voorkomend Systeem

bestaande uit 4 Diensten - V.V.S. -

Het V.V.S. is een onmisbaar hulpmiddel bij het gezondhouden van uitstaande credieten. Aanvaard als onderdeel der debiteuren-administratie, zal het van groote praktische waarde blijken te zijn.

Onze V.V.S.-brochure wordt op aanvraag kosteloos toegezonden

Van der Graaf & Co's bureaux voor den handel N.V.

Amstelstraat 14-18, Amsterdam-C, Telefoon 38631 (5 lijnen)

Abonneert. U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hennipman, Prof. P. B. Kreukniet, Th. Ligthart, Prof. N. J. Polak, Prof. J. Tinbergen, Prof. H. M. H. A. van der Valk, Prof. C. A. Verrijn Stuart, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. Mr. F. de Vries.

Abonnementsprijs f 22,50; franco p. post f 23,30; voor studenten f 19.—; franco per post f 19,80.

Abonnementen worden aangenomen door den boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

Economisch - Statistische Berichten

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie, 14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26* per jaar, voor België/Luxemburg f 28 per jaar, te voldoen door storting van de tegenwaarde in francs bij de Banque de Commerce te Brussel. Overzeese gebiedsdelen (per zeepost) f 26, overige landen f 28 per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6).

Losse nummers 75 cents, resp. 12 B. francs.